

Utdanning
Nr. 10, 12. desember 2025

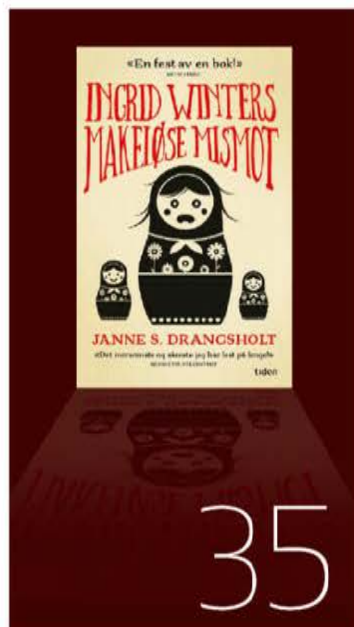
Når minuttene teller

Malene (28) har tre minutter i uka til hver elev hun er kontaktlærer for. Nå håper hun på mer tid.

INNHOOLD

«Humor og kaos»

Norsklærer Åshild Margrete Østtveit Odéen anbefaler blant annet boka «Ingrid Winters makeløse mismot» av Janne Stigen Drangsholt.

Ja eller nei til kjønnsdelt svømming

Ved Sagene skole er elever og foresatte med og bestemmer om det skal være kjønnsdelt svømming eller ei.

Lekejobberne

I Asker kommune jobber 29 ungdommer som lekeressurser etter skoletid, fordelt på 13 barnehager.

Slitasje grunna KS

Lærarane er lei av mistilliten frå eigen arbeidsgjevar. Det er svært alvorleg for framtidens fellesskule! skriv Marit Himle Pedersen i kronikken.

Lærervariasjoner

I «Storefri» finner du både idealistiske og pragmatiske lærere.

54

– Tegninger er barns første språk

– Kreativitet kan brukes i alle fag, sier illustratør, bildebokforfatter og serieskaper Anna Fiske.

18

LEDER

Det unge ekstra

Om ettermiddagene får barna i Hval gård barnehage i Asker påfyll av ny energi. Den kommer i form av ungdommer, skiftet og klare for lek og moro. Utdanning har møtt to av 16-åringene som jobber her.

Barnehagen er én av 13 barnehager i kommunen som har ansatt 29 ungdommer som lekeressurs. Siden de første forsøkene med denne ordningen på Lillehammer tilbake i 2009 har stadig flere kommuner innført lignende tiltak. Noen steder satser man også spesielt på å rekruttere gutter, slik at de skal få en smak av barnehageyrket.

For mange av ungdommene er dette deres første møte med arbeidslivet. De får lønn, ansvar og viktig erfaring. For barna er det stas at noen bare ti år eldre kommer inn døra, klare for å leke. Og for de ansatte kan det være den lille ekstrahjelpen som gjør ettermiddagen litt mindre krevende. Kommunene som tester dette, fortjener ros for å slippe unge inn og la dem prøve seg på et felt som ofte er usynlig for dem.

Men der går også grensen. Ungdommene er et friskt pust, ikke bemanningspolitikk. De må aldri bli en erstatning for faglært personale. De har ikke erfaring med barn som trenger særskilt støtte, de har ikke blikket for risiko, og de skal aldri stå alene med ansvaret for en gruppe barn.

Derfor må rammer og forventninger være tydelige, slik de er i Hval gård barnehage. Taushetsplikt og politiattest, og tydelig informasjon til foresatte. Ungdommene må forstå at lek også rommer situasjoner som krever dømmekraft og vurdering. De trenger voksne rundt seg som veileder, griper inn og tar styring. Det må aldri bli slik at de får mer ansvar enn de kan bære, selv om kommunens budsjetter knirker.

Setter man grenser, kan lekeressursene være et godt tilskudd til barnehagehverdagen og et viktig første steg inn i en framtidig utdanning for ungdommene selv.

Hold deg oppdatert på

UTDANNINGSNYTT

Kaja Mejlbo, ansvarlig redaktør

BARNETRINNET

Kunnskapsministeren vil droppe tre fag

Kunnskapsminister Kari Nessa Nordtun (Ap) foreslår å kutte ut engelsk, KRLE og samfunnsfag i de første skoleårene.

I stedet vil hun ha mer vektlegging av lesing, skriving og regning.

– Det viktigste er at de yngste barna leser, skriver og lærer seg regning; i tillegg til å være i aktivitet, skape vennskap og jobbe med problemløsning gjennom praktiske og estetiske fag. Jeg mener engelsk, KRLE og samfunnsfag kan vente, sier Nordtun til Aftenposten.

Forslaget innebærer også færre skoletimer totalt for de yngste elevene. Nordtun vil særlig kutte fag i første og andre klasse, men ser ikke bort fra at kuttene også kan gjelde tredje trinn.

Bakgrunnen er dårligere resultater i en rekke undersøkelser av elevenes ferdigheter.

– Det er ikke slik at flere timer i seg selv gjør at elevene blir bedre i faget. Kanskje tvert imot. Det er kvaliteten på undervisningen som avgjør, sier statsråden til avisen.

Hun mener en reduksjon av undervisningstimer vil kunne frigjøre lærere til å jobbe intensivt med elevene. Nordtun ønsker også at flere miljøterapeuter skal inn i skolen. ©NTB

Engelsk er ett av fagene som kunnskapsministeren vil at de yngste venter med.

Ill. Foto: Paal Svendsen

– Forhastet å foreslå dette nå

Utdanningsforbundets leder Geir Røsvoll mener slike endringer må være godt forankret i forskning og erfaringsbasert kunnskap.

Tekst: Kaja Mejlbo

– Hva er det som gir best skole? Dette må ligge til grunn. Nessa Nordtun har satt et utvalg i gang, fellesskoleutvalget. Det vil komme med anbefalinger om et halvt års tid basert på et bredt og dypt

kunnskapsgrunnlag. Det virker derfor forhastet å foreslå dette nå, sier Utdanningsforbundets leder Geir Røsvoll.

Røsvoll understreker at i Utdanningsforbundet er de helt enige med Nessa Nordtun i at de yngste må få en bedre skolestart.

– Vi har diskusjoner i Utdanningsforbundet nå om hvordan skolestarten kan bli best mulig – og mer i tråd med det som var intensjonene med seksårsreformen. De øvrige forslagene Nessa Nordtun kommer med, må jeg komme tilbake til.

SKOLELEDERFORBUNDET

Mona Søbyskogen er valgt til ny leder

Hun tar over etter Stig Johannessen som har vært forbundsleder i åtte år. Den påtroppende lederen fikk stående applaus, og ingen motkandidater, på Skolelederforbundets landsmøte i Oslo 20.–21. november. Robert Flataas fra Trondheim ble valgt til ny nestleder.

TEATRET

Jeg venter til det blir stille...

Å være lærer er som å være
standup-komiker, psykolog, barneoppdrager og
foredragsholder på samme tid.

Læreren

av og med Fredrik Høyer

12.2. Oslo, Vega Scene
16.2. Drammen
17.2. Drammen
18.2. Gjøvik
19.2. Hamar
20.2. Lillehammer
23.2. Røros
24.2. Oppdal
25.2. Melhus
27.2. Bjugn
1.3. Verdal
3.3. Molde
4.3. Åndalsnes
5.3. Ålesund
7.3. Nordfjordeid
8.3. Florø
10.3. Ål
11.3. Vikersund
12.3. Kongsvinger
14.3. Halden
15.3. Askim

17.3.8.4 Oslo, Vega Scene
13.4. Jessheim
14.4. Nøtterøy
15.4. Moss
16.4. Horten
18.4. Larvik
19.4. Sandefjord
20.4. Porsgrunn
21.4. Risør
22.4. Arendal
24.4. Kristiansand
25.4. Egersund
26.4. Sandnes
27.4. Aksdal
29.4. Stord
30.4. Os
1.9. Kirkenes
2.9. Vadso
4.9. Hammerfest
6.9. Alta
7.9. Nordreisa

10.9. Tromsø
11.9. Finnsnes
12.9. Narvik
13.9. Harstad
15.9. Mo i Rana
17.9. Mosjøen
19.9. Kolvereid
20.9. Steinkjer
21.9. Orkanger
23.9. Tynset
24.9. Otta
25.9. Fagernes
27.9. Seljord
28.9. Notodden
29.9. Bø i Telemark
6.10. Fredrikstad
8.10. Mandal
9.10. Lyngdal
10.10. Flekkefjord

VEGA

Produsert av Vega Scene og Riksteatret.

Lærerpris
fra 250.-

Les mer og kjøp billett på riksteatret.no

TILBAKEMELDING FRA LÆRERE

Skral økonomi, digital oppvekst og

Fellesskoleutvalget skal skape diskusjon om fremtidens skole. Lærernes melding til utvalget er at det mangler både penger og folk. – Jeg er bekymra, sier Line Røst Thorsrud.

Tekst: Jørgen Jelstad og Kaja Mejibo | jj@utdanningsnytt.no

– Det er først og fremst elevene jeg er bekymra for, sier Line Røst Thorsrud, ungdomsskolelærer på Hamar.

– Man blir veldig glad i dem og ønsker at de skal lære og trives, slik at de sitter igjen med den kompetansen og kunnskapen de trenger for å klare seg videre. Min opplevelse er at vi lykkes ganske godt, men det er i mange tilfeller takket være lærerne som strekker seg så langt for å få det til.

Skolen Line Røst Thorsrud jobber ved, er en gammel skole. Bygget er slitt. Alle ekskursjoner med buss er for lengst kuttet fra budsjettet, det er kutt i morsmålsfag, de mangler lærebøker i mange fag og får ikke kjøpe inn andre materialer heller.

– Samtidig skal vi møte krav om mer praktisk undervisning. Det sier seg selv at det er vanskelig å få til uten nødvendig utstyr, og når vi likevel lykkes, synes jeg vi får altfor lite anerkjennelse, sier hun og advarer om at dette ikke kan fortsette stort lenger.

– Lærere blir presset så hardt. Mange går rundt med mye dårlig samvittighet, de får ikke gjort den jobben de egentlig skal og opplever at de ikke strekker til. Det går en grense for hvor lenge man orker det. Jeg vet om mange som allerede har sluttet og kjenner flere som ofte ser seg om etter noe annet å gjøre.

– Oppriktig bekymring

I vinter oppnevnte regjeringen Fellesskoleutvalget som skal vurdere hvordan fellesskolen kan rustes for fremtiden (se faktaboks). På oppdrag fra utvalget har Utdanningsforbundet gjennomført fire innspillmøter for lærere i fire av landets fylker.

Thorsrud og drøyt 100 andre lærere ble spurt om hvilke utviklingstrekk i samfunnet som påvirker dem mest i hverdagen. Intervjuene er samlet

i en rapport som Utdanningsforbundets leder Geir Røsvoll overleverte til Fellesskoleutvalget 28. november.

Blant temaene lærerne i størst grad trekker frem, er stram kommuneøkonomi, økt mangfold av elever, hvordan digital teknologi påvirker elevene og at dagens barn og unge oppleves mindre robuste enn tidligere generasjoner.

– Denne rapporten, som er lærerens stemme, mener jeg har to viktige budskap. Det ene – som gjør meg stolt, er det dype og ekteføyte engasjementet lærerne har for yrket, elevene og for kollegene, sier Røsvoll.

– Det andre jeg leser, er en bekymring for tilstanden i skolen. Mange peker på at rammer og ressurser er for små. Mangel på tid, dårlig bemanning og økende krav gjør det vanskelig å få gjort jobben slik vi vet den bør gjøres. Det er en oppriktig bekymring for fellesskolen og idealet om at vi i dagens Norge har «én felles skole».

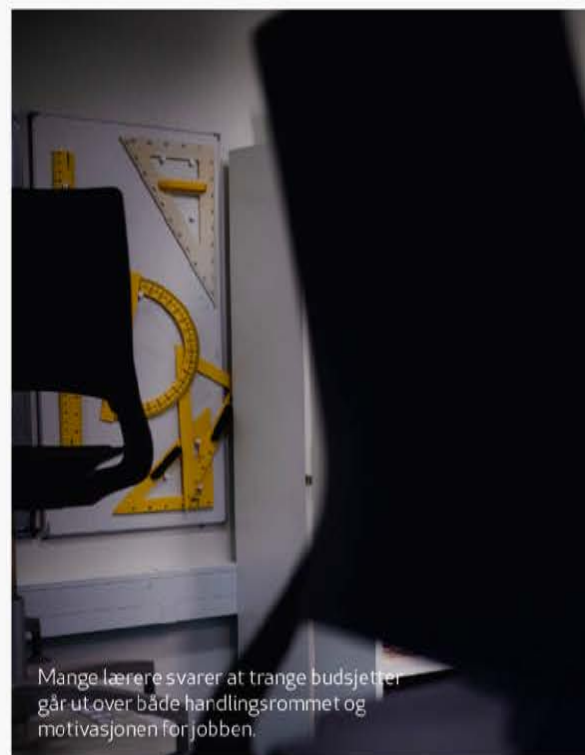
– Undergraver motivasjonen

I rapporten står det at økonomiske begrensninger er noe lærerne er «svært opptatt av».

«Det er særlig en begrenset skole- og kommuneøkonomi som går igjen i besvarelsene, og som de opplever reduserer deres handlingsrom som lærere, og undergraver deres motivasjon for yrket,» står det i rapporten.

Flere lærere peker også på at det begrenser skolens mulighet til å utjevne sosiale forskjeller, og at det er de mest sårbare elevene som må lide når det kuttet. Det kjenner Line Røst Thorsrud seg godt igjen i.

– Elevmassen har endret seg. Det er flere som trenger noe ekstra, og det harmonerer dårlig med nedskjæringer. Mange har rett til tilrettelagt opplæring, men det følger ikke ressurser med. Da går ikke regnestykket opp, sier hun.

Mange lærere svarer at trange budsjetter går ut over både handlingsrommet og motivasjonen for jobben.

Mange går rundt med mye dårlig samvittighet, de får ikke gjort den jobben de egentlig skal og opplever at de ikke strekker til.

Line Røst Thorsrud,
ungdomsskolelærer på Hamar

mindre robuste elever

Foto: Siv Dolmen

FELLESSKOLEUTVALGET

Regjeringen har satt ned et offentlig utvalg som skal utrede og skape diskusjon om fellesskolens rolle i framtidens samfunn.

Fellesskoleutvalget skal blant annet vurdere:

- Hvilke trekk ved samfunnsutviklingen som utfordrer skolen i årene som kommer.
- Hvordan skolen bør utvikles for å håndtere krav og forventninger.
- Hva barn og unge trenger å lære for å kunne leve gode liv i framtidens samfunn, og hva det er skolens oppgave å ta ansvar for.

Utvalget skal vurdere hvilke endringer som bør gjøres av innhold, omfang og organisering i skolen for at den skal ruste elevene til å møte framtidens utfordringer. Utvalget skal se på hvilken rolle og funksjon skolen som institusjon bør ha i et 20-årsperspektiv.

Utvalget skal komme med sin rapport i august 2026.

FRAVÆRSGRENSEN

– Besøk hos helsesykepleier gjør ikke at elever mister karakter i et fag

– Elever som trenger det, skal selvfølgelig kunne gå til helsesykepleier, sier utdanningsminister Kari Nessa Nordtun (Ap). Samtidig bekrefter hun at et slikt besøk fører til fravær.

Tekst: Bjørn Asle Grimstad

– Elever som trenger det, skal selvfølgelig kunne gå til helsesykepleier. Også med de nye fraværsreglene. Skolehelsetjenesten er et viktig tilbud for ungdom, skriver utdanningsminister Kari Nessa Nordtun på e-post til Utdanningsnytt.

Nordtun mener de nye fraværsreglene ikke vil skremme ungdom som går på videregående skole fra å oppsøke helsehjelp. Likevel bekrefter hun at et besøk til helsesykepleier i skoletiden vil bli regnet som fravær innenfor fraværsgrensa.

Det skjer etter en endring i fraværsreglene som trådte i kraft i august. Der det tidligere ikke ble ført fravær, skal elever nå bruke egenmelding for å benytte seg av skolens helsetjeneste. Hvis de kommer over fraværsgrensa på ti prosent, kan elevene legge fram en bekreftelse fra helsesykepleier på at de har vært der.

– Besøk hos helsesykepleier gjør altså ikke at elevene mister karakter i et fag. Alle elever som trenger det, oppfordres til å søke hjelp, og det er viktig at elevene får god veiledning om fraværsreglene, beretter Nordtun.

Uttalelsene kommer som et svar på at barneombud Mina Gerhardsen advarte om at de nye fraværsreglene kan føre til at elever i videregående velger bort besøk til helsesykepleier. Barneombudet meldte om at helsesykepleiere landet rundt melder om et fall i antall besøk fra elever denne høsten.

Arkivfoto: Bjørn Asle Grimstad

Kunnskapsminister
Kari Nessa Nordtun
(Ap).

Tid og atter mer tid er det de ønsker seg
for å gjøre oppgavene som følger med
kontaktlærerjobben; Grete Langerud,
Malene Bergtun og Olav Kyrre Rimstad.

Jakter mer tid til jobben

For fire år siden fikk lærerne i grunnskolen mer tid til kontakt-
lærerjobben. Nå krever kollegaene i videregående det samme.
– Meningsløst at det ikke er likt, sier Skedsmo-lærere.

Tekst: Kari Oliv Vedvik og Kaja Mejlbø Foto: Siv Dolmen

Tiden strekker ikke til.

Grete Langerud, kontaktlærer ved Skedsmo videregående skole

– Jeg har vært kontaktlærer i over 20 år og trives med det, men rollen er blitt stadig mer krevende. Trykket er annerledes i dag. Tiden strekker ikke til, sier Grete Langerud (47).

Langerud er kontaktlærer ved Skedsmo videregående skole i Akershus. Skolen, som er en kombinert skole, har omtrent 1400 elever og rundt 250 ansatte. 95 av dem er kontaktlærere.

I snitt har de som jobber ved yrkesfaglige studieprogram ved Skedsmo videregående rundt 15 elever hver på videregående trinn 1, og 10–15 på vg2. Ved studiespesialiserende program har kontaktlærerne ansvar for 30 elever hver.

Langerud og kollegene Malene Bergtun Teigland (28) og Olav Kyrre Rimstad (53) merker presset. En fersk undersøkelse fra Arbeidsforskningsinstituttet (AFI) bekrefter det inntrykket (se grafikk).

– På starten av året er vi gjerne oppe i 32 elever. Vi skal bli kjent med alle, følge dem opp og gjøre skolen til et trygt sted å være, sier Rimstad.

Før han begynte i videregående for 15 år siden, jobbet han ti år i ungdomsskolen.

– Overgangen fra ungdomsskole til videregående var ikke særlig stor. Det er i stor grad de samme behovene for tilrettelegging her som i ungdomsskolen, sier han.

– I videregående er også mer overlatt til elevene selv. Det kan være utfordrende for både elever, foresatte og kontaktlærer å håndtere en hverdag der fravær, dokumentasjon og søknader i stor grad er noe elevene selv må forstå og

Påstand: Elever/foresatte forventer at jeg svarer på jobbrelevante henvendelser utenom arbeidstid

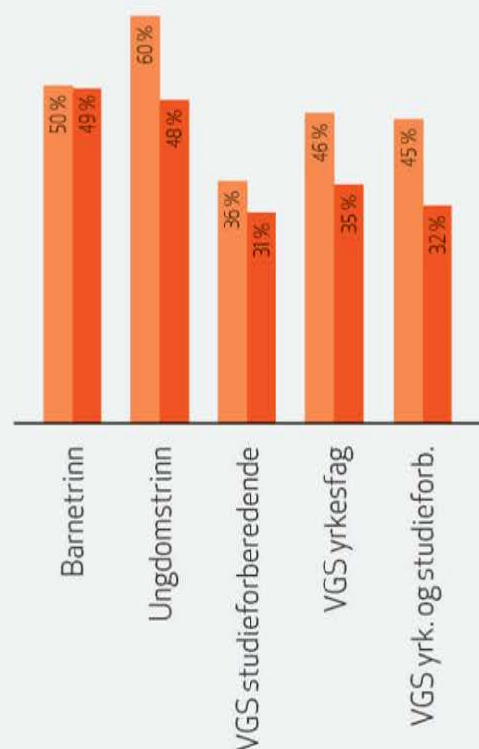
Kilde: Arbeidsforskningsinstituttets undersøkelse, «Tid, tillit og trivsel», 2025:06

Grete Langerud har steppet inn og tatt en vikartime i norsk.
– Sånn er det noen dager, sier hun.

Opplever stort tidspress

- Hender det at du kommer på etter-skudd med arbeidsoppgavene dine?
- Har du ikke tid til å fullføre alle arbeidsoppgavene dine?

Kilde: Arbeidsforskningsinstituttets undersøkelse, «Tid, tillit og trivsel», 2025/06

mestre, legger Langerud til.

Utdanning har samlet inn tall på kontaktlærere og antall elever fra alle landets fylker. Svarene viser at det er stor variasjon i hvor mange elever hver kontaktlærer har ansvar for. Det varierer også hvor mye tid de har til jobben. Ved Skedsmo videregående har kontaktlærerne på studiespesialiserende cirka 1,5 timer til kontaktlærerjobben i uka. Det blir tre minutter per elev.

Det er ikke nok, mener lærerne. De peker på mer sammensatte elevgrupper, mer psykisk uhelse og ikke minst nye fraværsregler.

– Reglene er blitt så kompliserte, og det er lett å gjøre feil. Jeg mener det tar unødvendig mye tid; tid jeg kunne brukt på elevene eller en av de mange andre oppgavene jeg har, sier Malene Teigland.

Krever mer tid

Det er arbeidstidsavtalen, eller SFS 2213 som den egentlig heter, som regulerer hvordan lærernes årsverk skal disponeres. Avtalen sier hvor mye tid de må undervise, hvor mye tid de får til for- og etterarbeid, elevarbeid, samarbeid og så videre. Den gjelder for lærerne

i alle landets kommuner og fylkeskommuner, foruten Oslo, som er et eget tariffområde.

Nå skal KS-avtalen reforhandles. Mandag 24. november gikk startskuddet.

I forkant hadde KS publisert en undersøkelse blant skoleledere og skoleeiere, som viste at to av tre ønsker endringer. I pressemeldingen trakk KS fram at de vil ha mer tid til systematisk samarbeid og profesjonsutvikling på skolen – i praksis mer bunden tid. KS mener også undersøkelsen viser at «mange tar til orde for» kortere arbeidsuke og lengre arbeidsår.

På toppen av kravlista fra Utdanningsfor-

Malene Bergtun har samfunnsfag med rørlæggerklassen. Her er hun i samtale med Adrian, som er andreårselev.

Det er jo akkurat samme arbeidsmengden her.

Olav Kyrre Rimstad

bundet står mer tid til kontaktlærerne.

Utdanningsforbundet krever at kontaktlærere med 20 elever eller flere skal få én ekstra årsrammetime (45 minutter) redusert undervisning. De krever også at lærerne selv skal få disponere denne tiden.

– Lærerrollen, og kontaktlærerrollen spesielt, blir stadig mer utfordrende. Kontaktlærerne har ikke den tiden de trenger til å gjøre jobben sin. Enten må arbeidsmengden ned, eller så må tiden til rollen økes, sa Utdanningsforbundets leder Geir Røsvoll til Utdanning like før han satte seg ved forhandlingsbordet.

– Min forventning, og oppfordring, til KS nå er at vi klarer å bli enige om en god avtale som sikrer at flere orker å stå i læreryrket og

at flere ønsker å bli lærere. Det må være målet.

For fire år siden endte arbeidstidsforhandlingene med at kontaktlærerne i grunnskolen, som har ansvar for 21 elever eller flere, fikk 45 minutter mer i uka til den jobben.

Endringen gjaldt imidlertid ikke automatisk for kontaktlærerne i videregående skole.

– Det er jo akkurat samme arbeidsmengden her, så det er helt meningsløst at det ikke er likedan, mener Skedsmo-lærer Olav Kyrre Rimstad. : – Vi ønsker oss færre elever i klassene og mer tid til kontaktlærerrollen.

– Hårreisende

I den gjeldende versjonen av arbeidstidsavtalen med KS står det at kontaktlærere i videregående

Utdanningsforbundets hovedkrav i arbeidstidsforhandlingene:

1. Mer tid til kontaktlærere:

Kontaktlærere med 20 elever eller flere skal få én ekstra årsrammetime (45 min) redusert undervisning.

Denne tiden skal læreren selv disponere.

Det skal opprettes kontaktlærer- og rådgiverfunksjoner også i voksenopplæringen, hvor tidsreduksjonen skal følge det skoleslaget de underviser i.

2. Nye og styrkede livsfasetiltak:

UDF krever at lærere skal få tydelig rett til redusert undervisning i faser av yrkeslivet.

Nyutdannede lærere: Ytterligere rett til inntil 11 prosent redusert undervisning fra skoleårets begynnelse det første yrkesåret.

Fra 57 år: Nedslaget i redusert undervisning går fra seks til fem prosent. Reduksjonen forutsetter at de får disponere tidsressursen til eget arbeid. Kravet innebærer også en overgangsordning for de som er født i 1968, 1969 og 1970.

Fra 60 år: Rett til 12,5 prosent reduksjon.

Den frigjorte tiden skal brukes til for- og etterarbeid – som hovedregel på skolen.

3. Presisering av arbeidstiden:

UDF vil stramme inn hva arbeidstiden kan brukes til:

Planfestet arbeidstid skal primært brukes til 1) undervisning, 2) elevrettet arbeid, 3) for- og etterarbeid.

I tillegg kan tiden brukes til faglig oppdatering og samarbeid i team.

Skoleledelsen må legge til rette for dette.

UDF vil stoppe at «annet elevrettet arbeid» fylles med oppgaver som ikke er en del av lærerrollen.

de får redusert undervisningsplikt fordi de har ekstra oppgaver knyttet til oppfølging av elever, fravær, dokumentasjon og lignende.

Avhengig av hvilken modell kommunene og fylkeskommunene velger får kontaktlærerne 45 eller 60 minutter mindre undervisning. I tillegg åpner avtalen for at man kan bruke av den såkalte tidsressurspotten, som er ekstra tid som skolene får tildelt for å ivareta særskilte oppgaver, til kontaktlærerne.

Ifølge fylkeslederne i Utdanningsforbundet skjer dette i stor grad i videregående skole. Men det er fortsatt ikke nok, skriver de til Utdanning.

«I Trøndelag meldes det om at kontaktlærerjobben er stor i omfang. Økt psykisk uhelse hos

Kontaktlærerfunksjonen bør begrenses i oppgaver og omfang.

Siri Denstad Langlo, leder i Utdanningsforbundet i Trøndelag

elevene, stadig flere meldingselever, uselvstendige ungdommer og forventninger fra foresatte og elever om å være tilgjengelig. Oppgaver tillegges kontaktlærer i oppstart av skoleår og underveis i skoleåret. Kontaktlærerfunksjonen bør begrenses i oppgaver og omfang, eller så må kontaktlærer få økt tid til å gjøre jobben», skriver Siri Denstad Langlo, leder for Utdanningsforbundet i Trøndelag til Utdanning.

Hennes kolleger har tilsvarende beskrivelser: Kontaktlærerrollen er blitt mer krevende både tidsmessig og emosjonelt.

I undersøkelsen fra Arbeidsforskningsinstituttet (AFI) kommer det også frem at 72 prosent av lærere på videregående opplever forventning fra elever og foresatte om å svare på henvendelser utenfor arbeidstid. Dette er høyere enn i noe annet skoleslag.

«Det er hårreisende lite tid til å følge opp elevene på en tilfredsstillende måte. Flere og flere oppgaver har blitt lagt til kontaktlærerrollen uten at tidsressursen har økt», skriver fylkesleder i Vestland, Steinar Strømsli.

Får mindre betalt

Det er heller ikke bare tid som skiller kontaktlærerne i grunnskolen og videregående. De får også ulikt betalt. Kontaktlærertillegget skal være på minst 12.000 kroner i året, men man kan forhandle frem en høyere sum lokalt. Det har de lyktes med i mange kommuner, men ikke i alle fylker.

I Akershus for eksempel, der Skedsmo videregående ligger, har kontaktlærerne et tillegg på 18.000 kroner i året. De som jobber i grunnskolene, og er ansatt i kommunene, får

langt mer, noen steder det dobbelte, viser tall som Utdanningsforbundet Akershus har samlet. I Nittedal og Aurskog Høland for eksempel har kontaktlærerne i snitt cirka 35.000 kroner i tillegg i året. I Enebakk, som ligger høyest i Akershus, er snittet på 46.600 kroner.

– Når arbeidsmengden for kontaktlærere i videregående og grunnskole er så vidt sammenlignbar, og lønnsforskjellene så store, bør i hvert fall disse forskjellene være en del av diskusjonen, sier Skedsmo-lærer Olav Kyrre Rimstad.

Mye tid til enkeltelever

I AFI-undersøkelsen svarer kontaktlærerne at timesatsen knyttet til rollen er langt lavere enn det faktiske antallet timer de bruker på rollen i hverdagen. Mange oppgir at de bruker fire-fem timer på jobben hver uke.

«Jeg tror ikke man kan få det tydelig nok hvor mye tid kontaktlæreroppagene spiser [...] Det er hele tiden. Det er aldri stille. [...] Å ikke være kontaktlærer føles nesten som å jobbe halv stilling i forhold», sier en kontaktlærer i videregående som ble intervjuet av Arbeidsforskningsinstituttet til undersøkelsen.

En annen oppgir at det å følge opp enkeltelever alene kan være svært tidkrevende:

«I år har jeg hatt en særlig utfordrende elev som jeg har brukt masse, masse, masse tid på. Møter, mailskriving, ringing [til elevens hjemland], altså det har vært det meste. Det brukes det veldig mye mer tid på enn nesten noe annet.»

Lærerne på Skedsmo nikker gjenkjennende til det.

Det er hårreisende lite tid til å følge opp elevene på en tilfredsstillende måte.

Steinar Strømsli, leder i Utdanningsforbundet Vestland

Theodor skal få velge seg godteri fra boksen som Malene har fylt opp for egne midler. De som fremfører for klassen, får det i premie.

– Enkelte elever krever mer enn andre. Det kan være akutte hendelser som konflikter eller kjærlighetssorg. Det er mange hensyn å ta, og når jeg skal sette opp grupper eller lage et nytt klassekart, kan det ta tre kvarter å få det rett, sier Malene Teigland.

– Jeg er en slags førsteskansepsykolog, selv om det finnes gode ordninger for å sende elever som har behov for helseoppfølging videre til andre instanser, sier Grete Langerud.

Innsparinger gjør også at skolen har vært nødt til å slå sammen elevgrupper.

– Det går utover elever med sammensatte lærevansker. De har godt av å være i mindre

grupper. Når klassene vokser, ser vi mer uro og utagerende adferd, sier Langerud.

Ettersom alle elever har rett til skoleplass i videregående skole, kan det være store variasjoner i kunnskap og faglig nivå.

– Før kunne jeg rekke innom alle elevene mine og bistå dem i løpet av en undervisningstime. Det kan jeg ikke lenger, sier Teigland.

For egen regning

Neste time for henne denne dagen er samfunnskunnskap med en klasse fra rørleggerlinja. De er elever fra tre klasser som er slått sammen til to grupper i norsk. I dag skal de

ha muntlig fremføring. For å få flest mulig til å fremføre har Teigland ordnet med litt belønning: en stor boks godteri.

– Har du kjøpt den selv?

Hun ler godt av spørsmålet.

– Selvfølgelig har jeg det, og jeg har også kjøpt fargeblyantene de kan låne for å pynte på den skriftlige presentasjonen.

De tre læreren på Skedsmo føler et stort ansvar for elevene de skal sende videre i utdanning og yrkesliv.

– Vi skal ruste dem sånn at de klarer seg videre i livet. Det vet jeg ikke om vi klarer med den tiden var har tildelt, sier Grete Langerud.

Å hente vann går foran skole

Ifølge indiske lærere har jentenes oppmøte falt kraftig de siste årene, særlig i tørketiden.

INDIA: Skolen på bildet ligger i landsbyen Khaparmal, i det tørkerammede distriktet Nandurbar. Nandurbar ligger i delstaten Maharashtra midt-vest i landet. Her blir nedbøren stadig mer uforutsigbar. Mens menn migrerer til byer på jakt etter arbeid, sitter jenter igjen med ansvaret for å hente vann i økende avstander fra der de bor. Allerede i 2021 advarte en Unesco-rapport om at klimarelaterte forstyrrelser kunne presse millioner av jenter ut av klasserommene, verden over.

Foto: Shefali RAPIO/AFp/NTB

Kilder: NTB, AFP og den internasjonale kringkasteren Deutsche Welle (DW).

Hver dag møter ikke 270 lærere opp

18 prosent av de 1500 lærere mangler på skolene i Namutumba hver dag.

UGANDA: Ifølge en rapport fra slutten av november undergraver fraværet undervisningen sterkt og bidrar til vedvarende strykprosent på nasjonale eksamener. 18 prosent av de 1500 lærerne i distriktet er fraværende en typisk skoledag. Dette skjer til tross for en automatisert overvåkning av oppmøte. Ifølge forskere har noen lærere og skoleadministratører bevisst unnve-

ket systemet, skriver nettavisen Nile Post.

Ifølge distriktetsinspektør Gilbert Ninsima har distriktet nå det høyeste fraværet blant lærere per dag i landet.

– Skoleinspektører gjør ikke nok. Mange av de 109 offentlige grunnskolelederne er også fraværende, sier han.

Ifølge lærere bidrar lav lønn, dårlige arbeidsforhold og overfylte klasser til deres fravær.

Foreldre er også frustrerte. Moren Sarah Nangobi sier at noen lærere «bare går til skolen to ganger i uken og bruker resten av tiden på jordbruk».

Foto: Adobe Stock

Dårlige arbeidsforhold er én årsak til at lærerne uteblir.

Håndvask er et viktig virkemiddel for å hindre smitte.

God hygiene ga diplom

Barnehager utenfor Göteborg holder bakterier og virus på avstand.

SVERIGE: – Stopper vi smitten ved porten, blir ingen syke, sier styrer i to barnehager, Helén Lindblom Artfors.

Nå har barnehagene mottatt diplom, blant annet fra Folkhälsomyndigheten, skriver Vi Lärare, tidsskriftet til fagforeningen Sveriges Lärare. Göteborgs-Posten skrev om nyheten først.

– Vi er så stolte. Nylig feiret vi med alle barna, sier styreren.

Akuttbøtte

Å redusere sykefravær akselererte med pandemien. Håndvask og avstand hjalp små og store i barnehagen med å holde seg friske. Da pandemien roet seg, fortsatte de med tiltakene.

Ett av kriteriene for å få diplom var å ha et hygiene-ombud. På avdelingen Solstrålen i Gunnilse barnehage ble det barnehagelærer Monika Fors Kontio.

Alle vasker hendene når de kommer og når de går. Pylsdyr må bli hjemme eller legges vekk i barnehagen, oppvaskkluter byttes daglig, leketøyet vaskes ofte. Hvis

et barn kaster opp, hentes «akutt-bøtta» med rengjørings- og desinfeksjonsmiddel, forklær og munnbind.

– Barnet blir isolert til foresatte henter det. Så må barnet holdes hjemme minst 48 timer. Ved behov kan vi bestille ekstravask, sier Helén Lindblom Artfors.

På Solstrålen finnes 22 barn i alderen 4–6 år, to barnehagelærere og en barne- og ungdomsarbeider. Takket være rutinene greier de ansatte å ta seg av barnegruppen selv om en voksen må ut med akutt-bøtta.

– Nå skjer hygienearbeidet mer systematisk, man bare gjør det, sier Monika Fors Kontio.

– Gir bedre arbeidsmiljø

– Hygienearbeidet vårt bedrer arbeidsmiljøet og øker arbeidsgleden. Å bli syk er en påkjenning og dyrt for medarbeiderne, virksomheten og de foresatte. Dessuten lærer barna mer hvis de holder seg friske, sier Helén Lindblom Artfors.

Hun er styrer for to barnehager i området. Begge har mottatt diplom.

Mer vill natur i barnehagene

Immunforsvaret styrkes når det utsettes for bakterier. Derfor gjenskaper Finland vill natur i barnehager og skoler.

FINLAND: Levende skogbunn er gravd opp og plassert på lekeområder. Her trives blåbær, mose og biller. Til sammen har 43 barnehager og skoler mottatt én million euro for å gjenskape vill natur i utearealene: flere planter, mer jord, men mindre asfalt, sand, grus og færre plastunderlag. Det skriver Danmarks radio, i det de gjengir The Guardian.

Barnehagene som deltar, er med i et forskningsprosjekt. Forskerne har funnet masse bakterier på barnas hud og i deres tarmflora, mer enn de finner hos barn i de bybarnehagene de sammenligner med.

Forskerne ønsker å finne ut av om livet ute kan føre til færre sykdommer hos barna, for eksempel færre stafylokokker og et bedre immunforsvar.

Å bli utsatt for mange forskjellige bakterier er sunt, fordi de holder sykdomsframkallende bakterier i sjakk.

– Vi vet at jo flere forskjellige bakterier vi har på huden og i tarmene, jo bedre er det, sier Thomas Bjørnsholt til Danmarks Radio.

Han er professor i mikrobiologi ved Københavns Universitet.

– Likevel skal tarmbakterier ikke havne i munnen. Vask alltid hendene etter toalettbesøk, og få ikke dyreekskremerter på fingrene, sier han.

Rene og allergiske

– Lever man for renslig, kan man utvikle allergier, sier Thomas Bjørnsholt.

Allergi er at immunforsvaret overreagerer ved kontakt med gresspollen, støv, peanøtter, katterhår eller andre egentlig harmløse ting.

Forskere har lenge visst at noen barn har mindre risiko for å utvikle allergi. Det gjelder blant annet hvis de vokste opp på landet, har dyr eller har eldre søsken.

Hold deg oppdatert på:

UTDANNINGSNYTT

– Tegninger er barns første språk

– Tenk hvor mye du kan fortelle gjennom tegninger. Jeg tror at jeg visste allerede da jeg var tre år at jeg skulle tegne hele livet, sier Anna Fiske (61).

Tekst og foto: Kari Oliv Vedvik

I en insektvennlig hage finner en små kunstverk, hyggelige sittegrupper og illustratør, bildebokforfatter og tegneserieskaper Anna Fiske, som plukker med seg noen grener med høstløv inn. Her på Ensjø i Oslo bor hun med ektemannen Lars Fiske, serieskaper og illustratør.

Anna Fiske har utgitt til sammen 73 bøker og tegneserier. Den nyeste boken heter «Hvordan er det å være barn?»

– Det er den vanskeligste boken jeg har

skrevet. Jeg ville ha med så mange temaer. En må også tenke nøye gjennom hvordan alt blir oppfattet. Skriver jeg om ømtålige temaer, får jeg en psykolog til å lese igjennom, sier hun.

Nede i arbeidsrommet i kjelleretasjen skaper hun fantasifulle tegninger og tekster som mange barn og voksne har hatt og har stor glede av. Produksjonen fyller hyllene i bokskapet. Her nede har hun også funnet plass til mange minner og inspirasjonskil-

der; en uro med fargerike fugler, et dukkehus med mange rom fylt opp med figurer, nips og møbler.

Gode minner fra barndommen

Før hun begynte på skolen, gikk hun i «lek-skolan», det vil si barnehage, fra hun var fem år.

– Der sang vi og lekte. Helt topp for meg. Barneskolen husker hun som en fin tid.

– Jeg er jo vokst opp i Sverige. Der begynner man på lågstadiet.

Da Anna begynte på skolen, var lågstadiet 1.-3. årskurs, mellomstadiet 4.-6. årskurs.

– Læreren vår på lågstadiet hadde 1940-tallsfrisyrer og var utgammel. Hun var av den gamle skolen, tydelig, men trygg. Hver morgen spilte hun orgel for oss. Da fikk vi alle roet oss før skoledagen begyn-

Anna Fiske
**HVORDAN
ER DET Å VÆRE
BARN?**

Anna Fiske
**HVORDAN ER
DET Å HA
EN KROPP?**

Skrivestua til Anna Fiske
er fylt med ting og minner
for å stimulere inspirasjon
og skaperglede.

Det går bra, selv om om en ikke klarer å skrive helt rett hele tiden.

Anna Fiske, illustratør, bildebokforfatter og tegneserieskaper

te. Jeg tror at det var noen urolige gutter som hadde behov for det. Jeg har bare gode minner derfra, sier Anna.

Dysleksi

Læreren avdekket dessuten at Anna hadde dysleksi, og hun ble sendt til en spesialpedagog som skulle hjelpe henne.

– Hun hadde plysjklær. Dessverre fikk jeg gå hos henne bare mens jeg gikk på lågstadiet. Det var ikke nok.

Da Anna fortsatte på mellomstadiet, mente de at hun burde klare seg uten ekstra støtte.

– Men jeg fikk en flink og hyggelig lærer der også. Han het Klas, hadde langt hår og luktet tobakk. Han røykte pipe. Dette var jo på 1970-tallet. Barn ble tatt alvorlig, og jeg følte meg sett. Klas syntes jeg skrev fantastiske historier og gjorde ikke noe nummer ut av at jeg skrev litt feil. Vi fikk spille teater også. Det var så gøy.

Anna Fiske tenker ikke lenger så mye på at hun har dysleksi, men påpeker noen at hun har skrevet feil, merker hun det.

– Da hugger det tak i meg. Følelsen av at jeg ikke er flink nok, dukker opp. Jeg trodde jo at jeg var dum, som ikke klarte det som alle andre greide. Når jeg nå besøker skoler og forteller at jeg har dysleksi, rekker barn opp hendene og forteller at de også har det. Jeg tror det er bra å vite at det går bra, selv om en ikke klarer å skrive helt rett hele tiden, sier hun.

Syntes synd på voksne

Som barn syntes hun synd på voksne som måtte lese så kjedelige bøker, med så mye tekst.

– Tenkt deg hvor viktige tegninger er. Hadde du ikke sett symbolet for do på flyplassen, hadde du tisset deg ut før du fant ut hvor doen var, sier Anna og ler godt.

– Tegninger er barns første språk. Tenk hvor mye du kan fortelle gjennom tegninger. Jeg tror at jeg visste allerede da jeg var tre år at jeg skulle tegne hele livet. Da var jeg nok for liten til å skjønne at det var mulig.

Anna Fiske er oppvokst i et hjem med masse bøker. – Jeg fikk være med min far på biblioteket og låne stabler med bøker.

Begge foreldrene til Anna var lærere og satt ofte og snakket om elevene sine.

– Det kunne gjøre meg sjalu at de var så opptatt av elevene sine. Begge underviste i videregående og var opptatt av utdanning.

– Sjuende himmel på folkehøgskole

– For meg var skolen et bra sted å være til jeg kom på ungdomsskolen. Jeg vokste og ble så lang. Prøvde å bøye meg ned for å bli mindre, jeg ville ikke være så synlig. Det var en tøff tid.

I det svenske gymnasiet – videregående – gikk hun det som het sosiallinjen. Etter to år ga hun opp og søkte seg til folkehøgskole.

– Det var som å komme hjem. Fotografi og maling og flere kreative fag. Jeg var i den sjuende himmel. Etter det ble det videre utdanning ved Konstfack i Stockholm, der jeg tok en mastergrad i illustrasjon og grafisk design.

Etter hvert skulle hun oppdage at det var mulig å lage bøker.

– Jeg liker at ting ikke er perfekte

– Jeg kan tegne et eple, helt naturtro likhet, men det synes jeg ikke er noe moro. Jeg liker at ting ikke er perfekte, men har sin egenart. Så det å tegne for barn er givende. Det viktigste vi har, er barndommen. Da jeg jobbet med den siste boken, ble jeg overveldet over hvor mye som burde med. Det skal være både gode ting, vonde ting og midt imellom.

Når manuset er klart, leser hun det høyt for seg selv mange ganger før hun er fornøyd.

– Det skal være som en sang. Er det vanskelige temaer, som selvmord, død eller mobbing, får jeg en psykolog til å se over og komme med innspill. Jeg jobber mye med å legge inn alle lag, som for eksempel i boken «Hvordan snakker man om døden» (2023).

Formingslærer

I sin produksjon har hun behandlet mange te-

I denne hagen er det masse vekster og trær som skaper ulike rom og tablåer en kan nyte. Anna er opptatt av det som omgir henne, både inne og ute.

ANNA KARIN HELENA FISKE (61)

Illustratør, bildebokforfatter og tegneserieskaper. Utdannet ved kunst- og designhøgskolen Konstfack i Stockholm. Opprinnelig svensk, siden 1994 bosatt i Norge. Totalt står hun bak 73 bøker og tegneserier og har bidratt i enda flere samarbeidsprosjekter.

Kilde: snl.no og Wikipedia

maer, blant annet døden, skolestart, hvordan lage en baby og det å være voksen. Totalt med stort og smått står hun bak 73 titler og har bidratt i enda flere samarbeidsprosjekter. I dag lever hun av å skape.

Sånn har det ikke alltid vært.

– En periode da barna var små, fikk jeg ikke nok oppdrag. Jeg tjente mindre enn hva barnehage til mine to barn kostet. Da ble jeg deprimert. Det var en tøff tid.

Hun søkte en jobb som formingslærer ved Oslo Montessori-skole og fikk jobben.

– Der var jeg én dag i uka i fem år. Det var givende. Dit kom en del elever som ikke fikk det til i vanlig skole. Jeg husker en gutt med konsentrasjonsvansker. Vi skulle ha tekstil og brodere en pute. Det var ikke lett for ham å sitte stille og få til dette. Derfor avtalte vi at

jeg skulle brodere en del, så tok han en del. De andre elevene syntes det var urettferdig at han fikk så mye hjelp. Da sa jeg at sånn måtte det være.

Puten ble ferdig.

– En av de andre lærerne fortalte meg at eleven hadde hatt med puten på leirskole og sovet med den hver natt. Det gjorde meg veldig glad.

– Alle bør tegne hele livet

Etter fem år med forming var karrieren kommet såpass i gjenge at hun kunne bli fulltids kunstner igjen.

– Jeg er jo en del rundt på skoler og foreleser. Jeg merker med en gang om det er god stemning, et godt sted å være, om barna er trygge. Det å reise rundt bidrar til å gi meg inspira-

sjon. De som jobber med barn, må huske at kreativitet ikke er noe en skal bruke for å ha det koselig, det er noe en kan bruke i alle fag. Det forbauser meg at det ikke er mer mikks i flere fag.

Var det opp til henne, ville langt flere fag og timer vært fylt med tegning og andre kreative aktiviteter.

– Alle bør tegne hele livet, sier hun.

Hun kan ikke skjønne at mennesker slutter å tegne og være kreative:

– Det er så rart. Ikke stopp. Fortsett. Det er ikke så nøye om det er perfekt. Bruk fantasien din og tegn i vei. Ikke ødelegg det med så mange regler, det går helt fint å fargelegge utenfor streken. Det er ofte der de beste tegningene og historien skapes, sier Anna, som er godt i gang med neste prosjekt.

Der jobben er en lek

– Jeg kan fint leke ute etter skoletid og få betalt for det, sier Madelen Markussen (16). Etter jobben skal hun videre til to timer trening.

Tekst: Kari Oliv Vedvik Foto: Siv Dolmen

Det å få betalt for å leke med barna er helt topp i Madelens hverdag.

I Asker kommune i Akershus jobber 29 ungdommer som lekeressurser etter skoletid, fordelt på 13 barnehager. I barnehagen Hval gård jobber fem ungdommer fast.

– Dette er en jobb som passer meg så bra. Den er lett å kombinere med skolen, og jeg føler at jeg bidrar til samfunnet og kan sørge for at andre har det fint, sier Madelen.

Hun går første året på videregående, der hun har valgt utdanningsprogrammet studiespesialiserende.

I tillegg til Madelen møter Utdanning også Sofie Sisselberg-Dambo (16).

Hektiske dager

De to ungdommene er altså betalt lekeressurs etter skoletid to dager i uka. Sofie er imidlertid i barnehagen enda litt mer. Fordi hun går programfag helse og oppvekst, har hun praksisperiode der.

Madelen syns et yrkesrettet valg er lurt, selv om hun valgte annerledes. Hun lurte på en ting: – Er det forskjell på når du er lekeressurs og når du er i praksis?

– Klokka tre pleier vi å gå ut, det blir et naturlig skille. Da får jeg nye arbeidsoppgaver uansett, svarer Sofie.

Madelen, full av energi, skal på to timers trening etter jobben: – Det gjør meg ikke noe å være her og leke. Da får jeg jo vært mye ute også. Mamma er også glad for at jeg er her: Jeg får frisk luft, blir mer herdet av å bli utsatt for ulike former for smitte fra barna og får jobberfaring, sier Madelen.

Hun jobber på naturavdelingen, den avdelingen som er mest utendørs.

100 søkere

– Vi intervjuet de unge søkerne og valgte å ansette fem av dem. De ble plassert på ulike avdelinger, litt etter hvilket inntrykk vi hadde av dem og med tanke på hvor de ville trives

Sofie støtter, heier og hjelper Sofie (4) med å balansere.

Noa (4) får kjørt seg i en fotballøkt med Madelen.

og ha det gøy, forteller avdelingsleder Necia Marit Davies.

Da Asker lyste ut lekeressurs-stillingene, søkte 100 ungdommer. Da de hadde samling med søkerne, kom 80 ivrige ungdommer til Hval gård.

– Det var så topp at så mange hadde lyst til å jobbe i barnehage. Å kunne tilby de unge jobb er så nyttig både for dem, barnehagen og samfunnet, sier Necia.

Det viktigste å gjøre før lekeressursene begynte, var å forberede omgivelsene på at de kom.

– Foreldrene og de andre ansatte ble forklart hvordan disse ressursene skulle brukes. Disse kommer i tillegg til de andre ansatte. Ungdommene skal ikke ha ansvaret for barn alene. Jeg minnet alle på hvordan det var å være ny i en jobb, og på å ta imot ungdommene slik de selv hadde ønsket å bli tatt imot på en ny arbeidsplass, sier Necia.

Før de fleste ungdommene er dette deres aller første jobb.

– Var det noe dere ikke var forberedt på?

– Mange av dem hadde ikke bank-id. Det må

man ha for å logge seg inn i enkelte systemer og legitimere seg, svarer Necia Marit Davies.

Ungdommene fikk starte skoleåret sitt før de begynte å jobbe.

– Det var viktig at de hadde oversikt over timeplanen sin, sånn at vi sammen kunne finne tiden de skulle være her. Vi snakket også med dem om viktigheten av å komme i tide og gi beskjed ved endringer. Så langt har det fungert veldig bra. Mitt inntrykk er at de oppleves som en positiv ressurs for alle.

– Høflige og ordentlige ungdommer

Necia Marit Davies håper ordningen videreføres og at det vil bidra til å rekruttere flere til barnehagen.

– Her får de jobberfaring og en mulighet til å kjenne at de betyr noe. Nå roper barna navnet deres når de kommer. Det er jo stas. Ungdommene er så høflige og ordentlige, det er så fint å se. De er jo også forbilder for barna her.

Det merker lekeressursene.

– Skjer det noe, kommer de til oss for å «si fra til en voksen». Jeg regner meg jo ikke som

voksen. Men for dem er jeg sikkert kjempestor, sier Madelen og ler.

Hun sprinter rundt og spiller ball med barna som går på naturavdelingen. Der er barna fem og fire år: – Jeg har med lekekler de dagene jeg skal hit.

Politiattest

Snart skal alle lekeressursene i kommunen samles, sånn at de kan komme med innspill og få litt faglig påfyll.

– Dette er et prosjekt vi vil videreføre og muligens utvide med flere ungdommer neste høst. Erfaringene vi har gjort oss, er så positive. Dette oppfattes som særs vellykket fra alle involverte, sier Bodil Moe, Askers kommunalsjef for barnehage.

Det var hun som fikk ideen, og sammen med Navs jobbsentral satte de i gang med å rekruttere ungdommer som kunne ha godt av å få en jobb og som kunne egne seg til å jobbe i barnehage.

– En tanke bak er å gi de unge erfaring fra et omsorgsyrke og at det kan bli en vei de tar

Sofie er med når sølekaker bakes i mange varianter.

Her får de jobberfaring og en mulighet til å kjenne at de betyr noe. Nå roper barna navnet deres når de kommer. Det er jo stas.

Necia Marit Davies, avdelingsleder

når de skal velge utdanning og yrke, sier Moe. Hun poengterer at disse ungdommene kommer i tillegg til de fast ansatte.

– Ungdommene skal aldri ha ansvaret for barn alene. De må også være 15 år eller eldre. En må minst være 15 år for å få politiattest, og det forlanger vi at de har. De får betalt for timene i barnehagen. De fleste jobber fast to ettermiddager i uken, noen tre, sier kommunalsjefen.

Universitet har tatt kontakt

Ettermiddagene kan være ekstra strevsomme i en barnehage.

– Da er det fint at det kommer noen med ny

energi og kanskje har andre erfaringer å ta med seg i barnehagen. På sikt håper jeg at vi kan se en nedgang i sykefraværet og at dette er med på å gi de ansatte en litt bedre arbeidshverdag, sier Moe.

Pilotperioden varer frem til sommeren. For hver time de unge jobber, har kommunen om lag 250 kroner i utgifter inkludert de sosiale utgiftene.

– Universitet i Sørøst-Norge har tatt kontakt med meg og inviterer lekeressursene til et informasjonsmøte om barnehagelærerutdanningen i januar. Dette er så spennende og viktig. Kanskje vil noen starte på utdanning allerede neste høst. Vi planlegger også å ta kontakt med

videregående skoler for å motivere til utdanning som barne- og ungdomsarbeider, sier Bodil Moe.

Avdelingslederen i barnehagen er sikker på at tiltaket er kommet for å bli.

– Dette var et lurt grep som alle vinner på. Jeg håper at frøene vi sår hos disse ungdommene, er med på å bringe dem tilbake som ansatte i barnehagen. Vi trenger så sært flere engasjerte mennesker som vil jobbe i barnehage. Når de ser hvilken givende arbeidsplass dette er, håper jeg de utdanner seg innen feltet, sier Necia Marit Davies.

Sprikende råd om kjønns

Ved Sagene skole får elever og foresatte være med og bestemme om de vil ha kjønnsdelt svømming. – At vi lærer å svømme, burde være viktigere enn hva slags gruppe vi er i, sier Isabel (12).

Tekst: Hanna Marie Haug Illustrasjon: Kristin Slotterøy

For tredje året på rad får elever og foresatte ved Sagene skole i Oslo sende inn ønsker om hva slags svømmeundervisning de vil ha.

– Det kan gå en kule varmt i diskusjoner som dette, men så må vi stole på at alle ønsker å finne den beste løsningen for elevene våre, sier kroppsøvingslærer Tommy Jee Westermann.

Skolen har ikke tatt en endelig avgjørelse om hvordan gruppene kommer til å se ut til våren. Elevene har svømming på 2., 4., 7. og 10. trinn. Muligheten for kjønnsdelt undervisning har bare vært et tilbud for de eldste elevene, som del av et prøveprosjekt.

Ingen oversikt

Debatten rundt kjønnsdelt svømmeundervisning er ikke ny. I 2023 var det flere medieoppslag om skoler i Drammen som praktiserte dette. I etterkant uttalte tidligere kunnskapsminister Tonje Brenna (Ap) at skoler ikke burde kjønnsdele svømmeundervisning, verken på grunn av religiøse og kulturelle hensyn eller kroppspress.

«Opplæringsloven sier at skolene til vanlig ikke kan dele inn elevene i grupper etter kjønn, jf. opplæringsloven paragraf 8-2. Denne hovedregelen skal tolkes strengt. Bare dersom tungtveiende elevhensyn tilsier det, kan det være aktuelt å dele elevene etter kjønn.»

Det finnes ingen oversikt over hvor mange skoler som praktiserer kjønnsdelt svømmeundervisning, men Utdanningsnytt har vært i kontakt med flere som har vurdert det eller praktiserer det i Oslo-området.

Religion og kroppspress

Isabel Marta Jimeriez Gabrielsen og Rikke Skotland Sekse går i syvende klasse på Sagene skole. Sverre Aalo Dietrichson går i tiende klasse.

delte timer

– At vi lærer å svømme, burde være viktigere enn hva slags gruppe vi er i. Det kan være vanskelig å lære hvis man føler seg ukomfortabel, sier Isabel.

Sverre hører mange på trinnet snakke om at de helst vil ha kjønnsdelt undervisning.

– Her på Sagene har folk veldig ulik bakgrunn. Noen hører til en religion der de helst vil ha svømming delt mellom gutter og jenter, sier Sverre og legger til:

– Svømming kan også føles litt kleinere på ungdomsskolen. Det er mange endringer i kroppen, og mer kroppspress.

Han mener det er god nok grunn i seg selv for å ha delt undervisning som et alternativ.

– Man bør føle seg trygg og ikke grue seg til noe man skal gjøre på skolen.

– *Er det noen ting som kan være dumt med å ha kjønnsdelt svømming?*

– Hvis det er mulig å velge, tror jeg de fleste vil være med bare jenter eller bare gutter. Man kan bli påvirket av vennene sine, sier Rikke.

Isabel skyter inn og foreslår at man kan ønske anonymt. Sverre kommer med et annet poeng:

– Det finnes også elever som føler seg som et annet kjønn enn det de er født som. Da kan det være litt vanskelig å velge gruppe, sier han.

Lærerens vurdering

– I et multikulturelt samfunn er det flere ting å ta hensyn til, blant annet ulik religiøs bakgrunn. Det blir særlig synlig i svømmeundervisningen, sier kroppsovlingslærer Westermann.

Han forteller at noen elever løser det ved å bruke mer heldekkende svømmetøy, men at andre vil unngå å være i samme basseng som noen av motsatt kjønn. Han har også opplevd at foreldre etterspør en kvinnelig svømmelærer for døtrene sine. I tillegg kommer andre utfordringer, som kroppspress og usikkerhet.

Men Westermann mener man skal være bevisst på hvilke grunner som gjør kjønnsdeling legitimt og ikke.

– Det er forskjell på å ta hensyn til ulike religiøse overbevisninger og å ta hensyn til at mange er usikre. På skolen skal man lære å være rundt mennesker som er ulike en selv. I svømmehallen er det en annen form for sårbarhet, men også den må man lære å respektere. Det er jo en del av de verdiene som landet vårt er bygd på.

Et annet poeng fra kroppsovlingslæreren er å fortelle ungdommene at de ikke kan forvente å få være kjønnsdelt i offentlige basseng eller i sjøen. Han understreker også at det er viktig at tilbudet om blandet gruppe ikke tas bort, særlig med tanke på elever som ikke kjenner seg igjen i de klassiske kjønnskategoriene.

– At elever har ulike kjønnsidentiteter, er utvilsomt en nødvendig del av denne samtalen, sier han.

– Storm i vannglass

Anne Torhild Klomstén er førsteamanuensis i pedagogisk psykologi ved Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet og har forsket på kjønnsdelt undervisning i norsk skole. Tall fra 2010 indikerer at 21,7 prosent av skolene praktiserte kjønnsdeling i deler av undervisningen, særlig i svømming og ballidrett. Men ifølge studien begrunnet ingen av skolene det i kultur- eller religionsargumenter.

– For dem som praktiserte det, var målet å ivareta et sårbart kroppsbilde og legge til rette for at særlig jenter kunne oppleve mestring og utvikling. Det ble fremhevet at de større grad våget å være aktive når de fikk svømme i egne grupper, sier hun.

Når elever unngår svømming på grunn av ubehag, kan kjønnsdeling være hensiktsmessig.

Anne Torhild Klomstén,
førsteamanuensis i pedagogisk
psykologi

Kjønnsdelt svømmeundervisning fører til at flere elever deltar, er erfaringen til kroppøvlingslærer Tommy Jee Westermann, som står utenfor badet på Sagene i Oslo sammen med elevene Sverre Aalo Dietrichson, Isabel Marta Jimeriez Gabrielsen og Rikke Skoland Sekse. Foto: Hanna Marie Haug

Hun presiserer at kjønnsdeling i denne studien kun forekommer i et begrenset antall timer.

– At man reagerer sterkt på denne gruppeinndelingen, kan betraktes som å lage storm i et vannglass. Poenget er ikke å vende tilbake til gamle praksiser, men at lærere, i dialog med elever, foresatte og kollegaer, gjør faglige vurderinger av når deling er fornuftig.

Klomstén mener det primære målet er at elevene lærer å svømme, og at gruppeinndeling er av sekundær betydning.

– Skolen har som overordnet mål å fremme samarbeid og toleranse for ulikhet. Likevel, når elever unngår svømming på grunn av ubehag, kan kjønnsdeling være hensiktsmessig.

Fritaksretten

I en proposisjon til Stortinget skriver Kunnskapsdepartementet at elever ikke kan kreve kjønnsdelt svømmeundervisning på bakgrunn av religion, og derfor heller ikke fritak fordi undervisning ikke er kjønnsdelt. Westermann har ikke opplevd at foreldre søker fritak fra svømmeundervisning med religiøs begrunnelse. Dette stemmer godt overens med

NOVA-forsker Ingrid Smettes inntrykk etter å ha undersøkt i hvilken grad foreldre bruker fritaksretten. Hun fant at det er relativt sjelden, også i svømming.

Forskningen er gjort i forbindelse med regjeringens handlingsplan mot negativ sosial kontroll og æresrelatert vold, der myndighetene uttrykker bekymring for om religiøst konservative minoritetsforeldre begrenser barnas deltakelse i samfunnet.

– Det virker som utfordringene knyttet til svømming i større grad er knyttet til usikkerhet og kroppspress, og ikke religion. Så jeg blir nysgjerrig på om det har skjedd en reell endring blant foreldregrupper som før kan ha vært skeptiske til kjønnsblandet svømming.

Smette trekker frem flere faktorer som kan være medvirkende:

– Kanskje både at heldekkende svømmetøy er blitt mer tilgjengelig og vanlig, og at foreldrene til dem det gjelder har blitt mer opptatt av at svømming er viktig. Det kan også hende at skolene har blitt flinkere på å tilrettelegge.

Blant tiltak på skolene nevner hun mulighet for å dusje alene eller kjønnsdelt undervisning.

Samtidig stiller Ingrid Smette spørsmål ved om det også kan være andre grunner til utviklingen, som at foreldre som ville søkt fritak heller sender barna i private skoler, ikke ønsker å være til bry eller ikke vet at det er mulig å søke fritak.

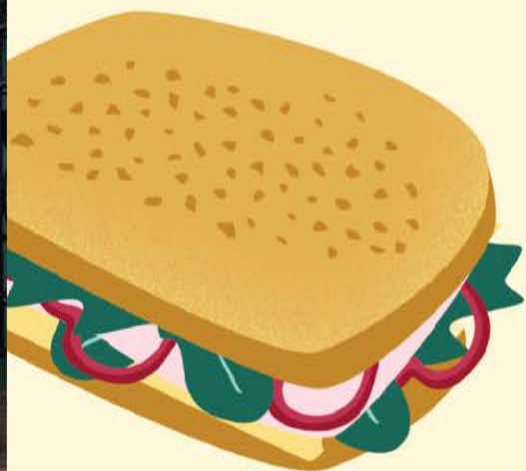
Flere elever er med

Kroppøvlingslærer Westermann på Sagene skole mener det er avgjørende at skoler lytter til elever og foreldrene deres. Han peker på at Norge er et av landene i verden med lengst kystlinje, og at drukninger dessverre er en realitet.

– Jeg pleier å spørre foreldre: Tror du at jeg kan lære barnet ditt å svømme? Gjennom slike samtaler har jeg fått tillit av foreldre som i utgangspunktet har vært skeptiske.

Han er ikke i tvil om at muligheten for deling har hatt et positivt utfall på Sagene skole.

– Det er definitivt flere elever som synes det er lettere å være med. Jeg har fått melding fra elever som ikke vil møte opp til svømming, men som ombestemmer seg når de får tilbud om å være på en delt gruppe.

Tips og triks til elevenes matpakker

Last ned gratis matpakkebrosjyre og andre plakater

helsedirektoratet.no/kostråd

Matpakkebrosjyren kan brukes i undervisning, i samtale med foreldre og elever, eller til inspirasjon hjemme.

Helsedirektoratet

Barnehagen er studentane sitt klasserom

I Støren barnehage får studentane praktisk undervisning, der song, lek og dans med barna vert kombinert med førelesingar.

Tekst og foto: Hermine Barbakken

Golv et dekket av ark og fargeblyantar. Døra opnar seg, og inn kjem elleve stille barnehagebarn som ser nysgjerrig rundt i rommet.

– Berre finn dykk ein stad å sitje, seier læraren.

Det tek ikkje lang tid før ei jente med mørkt hår hoppar ut på golvet. Ho går bort til ein student, smiler og set seg ned for å teikne.

Alle barna har no funne seg ein stad å sitje. Gjennom fargar, former, strekar og krusedullar skal barna få moglegheit til å fortelje studentane kva som er viktig for dei.

Studentane som er ein del av denne samlingsbaserte utdanninga, møtest tre gonger kvart semester for å ha både teoretisk og praktisk undervisning i Støren barnehage i Midt-Gauldal kommune. Når dei ikkje er i barnehagen, har dei nettundervisning.

– Vi som bur i små bygder, får ein moglegheit til å ta vidare utdanning. I staden for å dra to timar til Trondheim kvar dag, kan vi ha desse samlingane og ta resten digitalt, forklarar studenten Jenny Guldal.

Det er veldig god plass, så vi får mykje praktisk undervisning.

Jenny Guldal, student

Studentane stirer mot tavla, der læraren står og snakkar om dagens pensum. Klokka har passert ni, og ute er morgonmørket i ferd med å forsvinne.

Rollespel om levering

– På tide med rollespel, seier læraren, og studentane kviknar til.

Ida Pape Pedersen er førsteamanuensis ved Nord universitet og er oppteken av praktisk læring. Difor tek ho denne tysdagsmorgonen med seg studentane ut i garderoben. I armene held ho ei tøydukke til bruk i undervisninga.

Studentane skal i grupper spele ut ulike scenario som kan oppstå under henting og levering i barnehagen. Første gruppe reiser seg og gjer seg klar til å vise fram si scene.

– Hei, hei! seier studenten Ida Engan. – Hei, du skal levere? spør studenten Mette Hoel. – Ja, ser du har hendene fulle, seier Ida og ser ned på Mette, som held to dokker, ei i kvar arm. – Barna på fanget mitt græt, avbryt Mette for å forklare dei andre situasjonen. Ho held fram, no i rolla si: – Ja, eg er heilt aleine no. Mellomvakta kjem snart.

– Åja, men kanskje eg skal bli igjen litt og hjelpe til, avsluttar Engan.

Når rollespelet er ferdig, byrjar alle å diskutere scena saman. Kva skjedde her? Kva var bra? Kva kunne ein gjort annleis? er nokre av spørsmåla dei diskuterer høgt i plenum.

Praktisk undervisning

Både Jenny Guldal og Ida Engan har allereie erfaring frå barnehageyrket, men ser på utdanninga som ei moglegheit til å lære endå meir og skape fleire karrieremoglegheiter.

Sidan Støren barnehage fungerer som studentane sitt klasserom, kan dei utvikle fer-

digheitene sine på ein meir praktisk måte enn gjennom ei campusbasert utdanning.

– Det er veldig god plass, så vi får mykje praktisk undervisning. Vi lærer forskjellige leikar og kjem tett på barna, forklarar Guldal.

Likevel meiner Ida Pape Pedersen at det er viktig med ein balanse mellom ei desentralisert, samlingsbasert utdanning og ein tradisjonell campusmodell.

– Vi treng begge delar. Dette tilbodet passar godt for dei som har familie og jobb, og som ikkje har moglegheit til å reise til ein større by og vere på universitetet kvar dag. Samstundes treng vi ein campusmodell, der studentar får

oppleve dei lange prosessane og vere mykje saman på skulen, forklarar Pedersen.

Samtale med avdelingsleiar

Mens ei ny gruppe framfører sitt rollespel, kjem ei dame inn døra.

– Hei, vi er midt oppi litt rollespel, men du kan jo bli med, seier Pedersen.

Ho finn fram ein stol, og dama set seg ned. Etter ein kort pause held gruppa fram med si scene. Dama som nettopp kom inn døra, er Kjersti Skjevdal, avdelingsleiar i Støren barnehage.

Når rollespelet er over, samlar studentane

Rollespel er ein del av opplæringa. Mette Hoel er i rolla som barnehagelærer som tek imot barn om morgonen.

Studentane teiknar medan dei ventar på barna.

seg i ein halvsirkel rundt Skjevdal. Ho fortel studentane om korleis dei jobbar i Støren barnehage. Ho snakkar om kva rutinar dei har og korleis oppstarten i barnehagen går føre seg.

– Vi har noko som heiter taushetsmoglegheit, seier Skjevdal til studentane.

Ho forklarar at det vil seie at foreldra i barnehagen har eit val når det gjeld kva dei formidlar til andre foreldre. Ordet skal bidra til å førebyggje baksnakking om barna, ved å tydeleggjere at foreldra alltid har moglegheit til å la vere å snakke negativt om andre og spesielt om andre sine barn.

Teikning som uttrykk for kjensler

Etter presentasjonen er det lunsj, og snart skal barna endeleg få besøke studentane. Pedersen forklarar korleis barn kan uttrykkje kjensler, meiningar og tankar gjennom teikning.

– Vi har laga ein teikne-workshop der barna frå barnehagen kan kome inn og bruke teikning som ei ytringsform, for å kunne seie noko om kva som er viktig for dei, seier ho.

Spreidd rundt på golvet sit alle barna og studentane. Saman teiknar dei figurar, blommar og andre motiv i forskjellige fargar. Samstundes snakkar, ler og tullar dei med kvarandre. I det eine hjørnet reiser ei jente seg opp og byrjar å hoppe fram og tilbake over ein av studentane som ligg på golvet. Når ho etter kvart vert sliten, slengjer ho seg rundt halsen på studenten og gir henne ein klem.

Ein annan stad i rommet har eit av barna funne ein grøn fargeblyant og er i full gang med å teikne rundt handa til ein av studentane.

– Din tur, seier han og gir blyanten til studenten.

Studenten byrjar å teikne rundt den vesle handa til guten. På det brune papirarket er det no to grøne hender, den eine betrakteleg større enn den andre.

Under samlingane gjer dei ulike aktivitetar saman med barna, som ein del av studentane si læring.

– Vi har òg hatt musikk med dei. Då gjeikk vi ein runde i barnehagen og song. Det er det

som er så unikt, at vi har moglegheit til å ta med ungane inn i klasserommet, fortel Engan.

Treffast sjelden

Samlinga i dag er den siste dette semesteret, noko som betyr at det er ei stund til dei møtest igjen. Både Jenny Guldal og Ida Engan forklarar at det kan vere utfordrande at all kommunikasjon mellom studentane går føre seg på sosiale medium når dei ikkje møtest til samling.

– Det som er vanskeleg er at vi ikkje får treffe kvarandre så mykje. Vi brukar Messenger mykje, så vi er avhengige av internett, seier Engan.

Til gjengjeld har dei samlingane, der dei kan dele erfaringar og diskutere utfordringar dei har opplevd sidan sist.

Jenny Guldal meiner denne samlingsbaserte utdanninga gir rom for å vere med familie og ha ein fast jobb ved sida av studia.

– Dei fleste her har barn, og difor er det behagleg å ha ei fast inntekt samstundes som ein studerer. I tillegg får vi litt variasjon frå barnehagekvardagen, sidan vi møtest her.

Læring åpner dører – ASSA ABLOY sørger for at de er trygge

Les mer

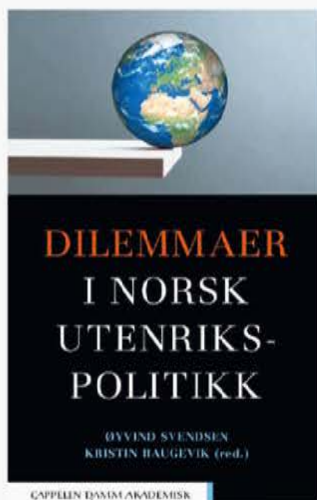
assaabloy.com

Skoler og universiteter skal være steder der elever og studenter utvikler seg – i omgivelser som er sikre, tilgjengelige og tilrettelagt for en god hverdag. ASSA ABLOY tilbyr helhetlige adgangs- og sikkerhetsløsninger for skolebygg. Fra skaplåser til avanserte adgangssystemer – vi kombinerer teknologi og erfaring for å skape trygghet for både elever og ansatte. Med skreddersydde og fleksible løsninger tilpasset ulike behov, hjelper vi med å sikre bygget – og fremtiden.

Kontakt oss for å finne en løsning som passer din skole eller utdanningsinstitusjon.

ASSA ABLOY

Hvor står vi, hvor går vi?
Dilemmaer i norsk utenrikspolitikk
 Øyvind Svendsen, Kristin Haugevik
 (red.)
 Cappelen Damm Akademisk
 333 sider

Innsiktsfullt om en verden i forand

Boka viser hvordan Norge kan løse utenrikspolitiske dilemmaer i en verden som stadig endres.

Anmelder: Jan Oscar Bodøgaard, historiker

Endring er et stikkord for innholdet i *Dilemmaer i norsk utenrikspolitikk*, redigert av Øyvind Svendsen og Kristin Haugevik, forskere ved Norsk Utenrikspolitisk Institutt. Krigen i Ukraina, følgene av global oppvarming og en president i USA som setter den rådende internasjonale ordenen under press, gjør det utfordrende å meisle ut en norsk «fremoverlent og fremtidsrettet» utenrikspolitikk. Denne situasjonen prøver Haugevik og Svendsen, sammen med de øvrige bidragsyterne, å gjøre mindre uforutsigbar og utfordrende.

I en verden preget av endring og konflikt, må aktørene, altså nasjonene, gjøre avveininger, foreta valg ut fra de utenrikspolitiske dilemmaer den enkelte nasjon opplever. Gjennom bokas i alt ti kapitler blir dette for Norges vedkommende drøftet og belyst fra flere innfallsvinkler.

– Hvordan skal Norge forholde seg når den internasjonale regelbaserte ordenen er under press?

– Hva gjør Norge når EU engasjerer seg sikkerhetspolitisk og USA virker å overlate Europa mer og mer til seg selv?

– Overfor et Russland i krig mot Ukraina må Norge opptre balansert, ut fra at Russland er et naboland i nord, med de utfordringer det skaper for ønsket om lavspenning i nordområdene.

– I klima- og energipolitikken må Norge forholde seg til både nasjonale og internasjonale forventninger og krav, noe som kan oppleves og reelt være motstridende.

Eksempelene på utviklingstrekk som Norge må forholde seg til, kunne vært flere. Forfatterne legger fram sine analyser både oversiktlig og på en

Værekraft, indre bærekraft og framtidshåp.
 Anne Sælebakke
 En bedre verden
 216 sider

En klok bok om kreftene vi har i oss

Anne Sælebakke spenner opp et stort lerret i sin siste bok.

Anmelder: Einar Hydal, tidligere rektor

Gjennom de 10 kapitlene i boken viser forfatteren hvordan vi kan utvikle våre ressurser, vår værekraft. Hun tar tak i det å være menneske og i våre iboende ressurser. Forfatteren kommer med en utfordring i den siste delen av boken: «Rydd opp, bli voksen!»

På veien hit tar hun oss gjennom de fysiske forutsetningene vi har. Hun leder oss trygt fra vår sansehjerne og kropp til følelseshjernen og dens utfordringer. Hun fører oss videre til tenkehjernen og dens evne til å utvikle seg, om vi er hjemme i oss selv som hun sier. Kapitlene er fylt med praktiske øvelser.

Anne Sælebakke utfordrer leserne til å utvikle nærværspaksisen. Hun slår fast at denne formen for praksis er, som all annen praksis, mulig å utvikle via trening. Vi oppfordres til å ta pauser,

kontemplative pauser. De praktiske øvelsene gir oss trening og øker vår evne til å bli i oss selv, til å finne ro. Øvelsene er også hendig nok samlet i siste kapittel. Det gjør det lettere å bruke boken som et praktisk oppslagsverk.

Dette kunne fort ha blitt en bok om egenutvikling. Det er viktig nok i seg selv, men Anne Sælebakke greier å lede oss ut av selvet og over i ansvaret for å være mer enn oss selv nok. Gjennom trening og modning kan mennesket finne veien til et mer meningsfullt liv for seg selv for så å kunne være til nytte for andre. Det gir håp for meg som leser.

Boken kan leses på individnivå, men den kan også brukes i grupper som basis for gode samtaler. Forfatteren utfordrer leserne til å være beredt ved å si at fornuften er en ensom ting dersom

dring

måte som gjør at leseren kan reflektere rundt de dilemmaer og scenarioer som legges fram.

I et forord gjør utenriksminister Espen Barth Eide rede for konferanseserien Respons, «for en inkluderende og fremtidsrettet utenrikspolitikk», som regjeringa tok initiativ til i 2023. Når Barth Eide avslutter med å si at Dilemmaer i Norsk utenrikspolitikk «ikke er del av Respons-prosjektet», virker det noe forvirrende. Svendsen og Haugerud presiserer på sin side at om bokas bidragsytere har deltatt i dette prosjektet, er den ikke finansiert av Respons og at Utenriksdepartementet ikke har vært involvert ved valg av bidragsytere og artikler eller på annen måte.

Til tross for denne lille «forvirringen» anbefales *Dilemmaer i norsk utenrikspolitikk*. Boka gir viktig innsikt i norsk utenrikspolitikk og dilemmaer som oppstår. Slik er den aktuell for lærere som underviser i samfunnsfaglige og historiske tema i både grunn- og videregående skole.

SS

den ikke kobles til det emosjonelle og sanselige. For å sanse virkeligheten og samtidig kunne tenke klart må det emosjonelle og kroppslige nærværet finne sammen. Beredskap må derfor ikke bare handle om å gjøre, men om å være. Denne boken blir et viktig hjelpemiddel i denne kognitive beredskapen.

Jeg mener boken er viktig for alle som skal bygge mennesker og gode fellesskap. Vi lever i krevende tider, og *Værekraft* kan være god støttelitteratur for pedagogisk personale med tanke på egen fagpersonlig utvikling og relasjonskompetanse. Den går også rett inni tverrfaglige emner som livsmestring og folkehelse, bærekraft og utvikling samt, demokrati og medborgerskap.

Anne Sælebakke har skrevet en bok som viser vei. Når boken i tillegg er vakkert utformet med illustrasjoner av billedkunstneren Anne Vassaas og gode sitater, blir dette en bok til å bli glad av, til å bli klok av og som kan brukes. Kort sagt en god bok.

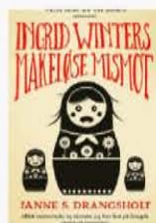
MINE FAVORITTER

**Operasjon
sjøldisiplin**
(2014)
Agnes Ravatn

Kometen kommer
(1946)
Tove Jansson

**Ingrid Winters
makeløse mismot**
(2015)
Janne Stigen
Drangsholt

Gode råd mot utsettelse

Forfatteren Agnes Ravatn tar utgangspunkt i seg selv, og hva som skjedde da tidstyvene internett og sosiale medier hindret henne i skrivingen. Her er flere tips for alle oss som lett prokrastinerer.

Da enden var nær

En komet er på vei til Mummidalen, og Sniff og Mummitrollet drar for å finne ut mer. «Jeg har funnet min egen vei. Den ser farlig ut», sier Sniff i begynnelsen av boken. Dette er bare ett av mange nydelige sitater fra denne barnebokperlen.

Humor og kaos

Hovedpersonen Ingrid Winter er professor i engelsk, har tre døtre og er gift med advokaten Bjørnar. Vi møter henne i ulike situasjoner der det absurde og komiske ofte er framtrepende, men også viser hvor sårbare vi mennesker kan være.

**Åshild Margrete
Østtveit Odéen**

norsklærer ved Årstad
videregående skole i Bergen

Debattinnlegg kan ha en lengde på opptil 7000 tegn (inkludert mellomrom).

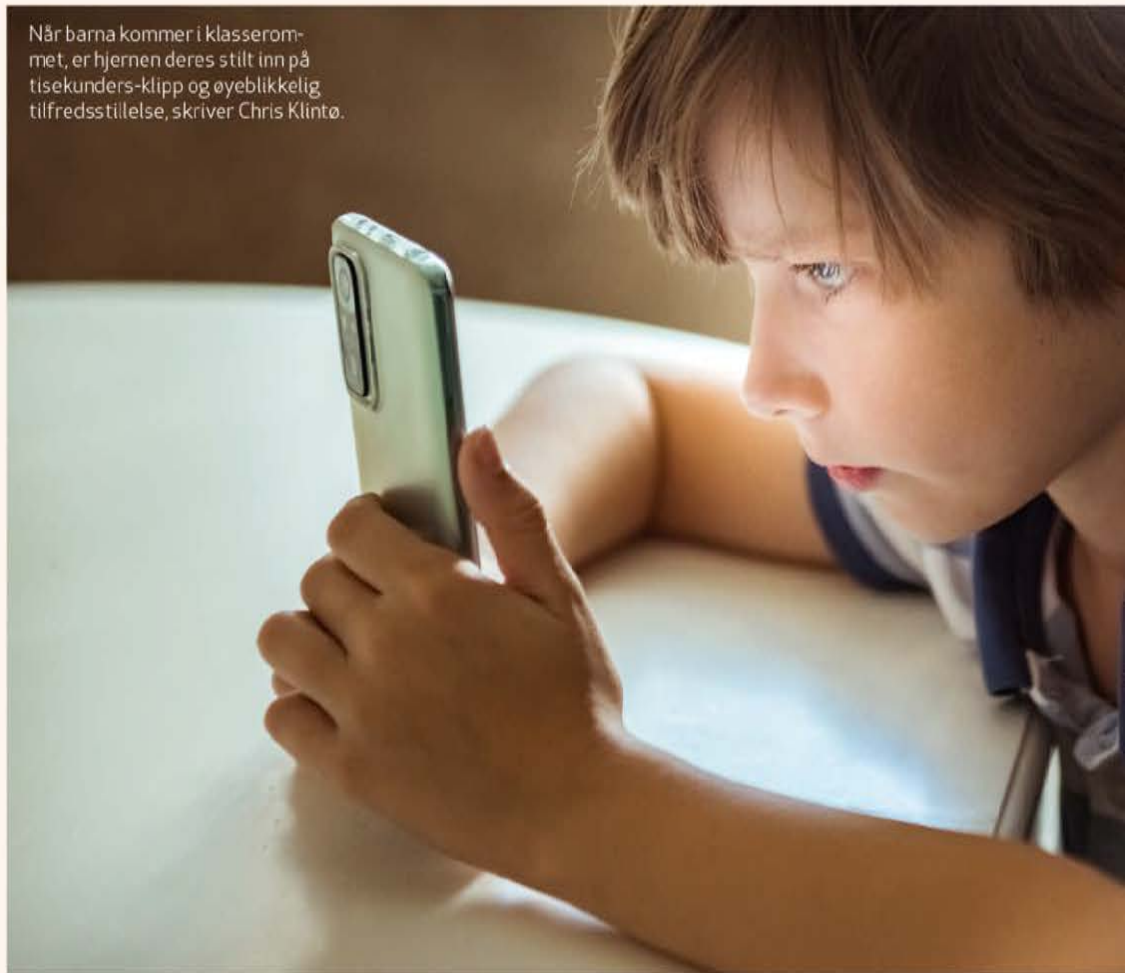
Husk tittel og ingress.

Tips: Både tittel og ingress bør være konkrete og gi uttrykk for en mening.

Oppgi navn og telefonnummer når du sender inn innlegg. Legg gjerne ved et digitalt portrett (minimum 0,5 MB), med navn på den som har tatt bildet.

Redaksjonen forbeholder seg retten til å redigere og kutte i bidragene.

Når barna kommer i klasserommet, er hjernen deres stilt inn på tisekunders-klipp og øyeblikkelig tilfredsstillelse, skriver Chris Klintø.

SOSIALE MEDIER

Vi brenner ut mens barna taster

Skolen trenger ikke flere lærere. Vi trenger elever som er klare for undervisning.

La meg være brutalt ærlig. Jeg er lærer i barne-skolen, og jeg er lei. Jeg er ikke lei av ungene. Jeg er lei av illusjonen vi prøver å opprettholde. Vi er ikke lenger en kunnskapsinstitusjon. Vi er blitt en forlenget, høyt betalt barnevaktordning for en generasjon som knapt kan sitte stille og lytte til en hel setning.

Hjernen er en brikke, ikke en svamp

Hovedproblemet? Skjermene. Hjemme. Jeg er ikke moralens vokter, men jeg ser effekten hver

eneste dag. Det er umulig å konkurrere med Tik Toks konstante dopaminrush. Når barna kommer i klasserommet, er hjernen deres stilt inn på tisekunders-klipp og øyeblikkelig tilfredsstillelse.

«Hva var beskjednen, igjen?» – Spørsmålet jeg hører fem minutter etter at jeg ga den.

«Hvorfor må vi vente?» – Tålmodighet er en utdøende egenskap.

De er ikke slemme. De er bare infisert. Dopaminbanene er så overstimulerte at normal, strukturert læring kjennes ut som tortur. De klarer ikke

Meningene dine er viktige for oss!

Send ditt bidrag til:
debatt@utdanningsnytt.no

Ill.foto: AdobeStock

r seg vekk

absorbere enkle instruksjoner, ei heller huske en oppgave fra friminuttet. Men de husker nøyaktig hvilken Fortnite-dans de skal plage sidemannen med. De har altså kapasiteten. De velger bare å bruke den på tøv og tull.

De som blir oversett: Fremtidens tapte genier

Dette er det som virkelig skjærer meg i hjertet. Mens jeg, utslitt til beinet, bruker halve timen på å krangle med «skjermzombien» som prøver å rømme fra pulten, eller må gjenta instruksjonen for tredje gang til dem som ikke klarer å hale oppmerksomheten vekk fra dopaminkildene, hvem lider da? De som klarer.

Ja, de finnes! De rolige, de konsentrerte, de som sitter med blyanten klar og øynene festet på tavlen. De som vil lære. De som fortjener min tid og min energi.

Disse elevene, våre fremtidige forskere og ingeniører, de blir glemt. De sitter i stillhet og venter. De får kanskje en ekstra oppgave i matematikk; et halvhjertet forsøk på differensiering mens jeg kjemper mot den urolige horden, en kamp jeg taper.

Vi lærere er tvunget til å prioritere å slukke branner fremfor å tenne gnister. Vi ender opp med å belønne uro og lav terskel for oppmerksomhet med uforholdsmessig mye av vår tid.

Resultatet? De flinke blir kjedelige, understimulerte, og lærer at i klasserommet er det best å være vanskelig for å bli sett. Er det slik vi vil ha det?

Utslitt og uten verktøy

Jeg er en fagperson, men skoledagen min føles som en evig kamp for å opprettholde orden, ikke formidle kunnskap. Jeg er utslitt. Mine kollegaer er utslitte. Vi snakker ikke lenger om pedagogikk i lunsjen, vi snakker om strategier for å overleve de neste tre timene uten et nervøst sammenbrudd.

Skolen trenger ikke flere lærere. Vi trenger elever som er klare for undervisning.

Foreldre, politikere, hør etter: Slutt å behandle barneskolen som en oppbevaringsplass. Gi barna grenser, reduser skjermtiden, og send dem til skolen med en hjerne som er sulten på læring, ikke fullstappet av billig dopamin. Først da kan vi slutte å glemme de som er klare. De som er klare for fremtiden. Og da kan kanskje jeg også slutte å være så forbanna utslitt.

Chris Klinto

7.-trinns lærer i barneskolen med sju års lærererfaring fra Danmark, Frankrike og Norge

POLITIKK

Pensjonstap for lærer-pensjonistene

I dag gikk jeg inn på hjemmesiden til Utdanningsforbundet og søkte på «Samordningsfellen». Null treff!

Denne fellen handler om offentlig ansatte som har mistet hele, eller deler av tjenstepensjonen sin fordi de jobbet etter fylte 67 år. Mellom 30 000 og 40 000 arbeidstakere er rammet av Samordningsfellen. Uretten har blitt behandlet, og forkastet, sju ganger i Stortinget. Nå i høst er den igjen under behandling.

De siste årene har jeg vært to ganger i kontakt med Utdanningsforbundet om samordningsfellen: Første gang visste man ikke hva denne saken var. Andre gang ble det antydning at vi som var rammet, ville karre til oss mer pensjon enn andre.

Jeg har jobbet som lærer og skoleleder i over 40 år. Da jeg nærmet meg 67 år, ble jeg oppfordret av stortingspolitikere og arbeidsgiver om å fortsette i stillingen. Jeg kjente at både lysten og helsen var til stede, så jeg fortsatte å jobbe.

Da jeg nærmet meg 70, kom det krav fra arbeidsgiver om at jeg måtte si opp, slik det er i skoleverket.

Så ble jeg pensjonist, og like etter kom sjokket: Straffen for å ha stått i arbeid utover fylte 67 år, var tap av omtrent halvparten av tjenstepensjonen min, ca kroner 57 000 per år.

Har Utdanningsforbundet gjort noe for at vi mangeårige medlemmer skal få den tjenstepensjonen vi har opptjent?

Olav H. Gjelsvik
Bergen

VOKSNES SKJERMBRUK KONTRA BARNAS BEHOV

Når skjermbruk stjeler tid fra barna

Barn trenger voksne som er til stede med blikk, varme og respons.

Foreldre får stadig mer informasjon fra barnehagen, om bleieskift, måltider og lek. Spørsmålet er hva som da skjer med tiden som skulle vært brukt på barna. Hva vet vi egentlig om betydningen av samspill i de første leveårene?

Under en samling i regi av Etat for skole ble en kollega med barn i barnehagealder stadig distraheret av meldinger fra barnehagen. Det var ikke krise eller sykdom, men meldinger om at barnet hadde spist, sovet, fått ny bleie og var i lek. Hun hadde bedt om å slippe slike oppdateringer, men fikk til svar at «foreldrene forventer det».

Thomas Nordahl (2023) snakket under samlingen blant annet om foreldres forventninger og individfokus i skolen. Koblingen til barnehagen er tydelig: Når foreldres behov for informasjon og kontroll får styre hverdagen, risikerer vi at barnas behov kommer i andre rekke.

Noen uker senere hadde skolen jeg jobber ved planleggingstid. Da kom forfatter Ann-Karin Bakken, som sammen med Kaja Næss Johannesen har skrevet boken «Fra uro til ro» (Bakken & Johannesen, 2022). Har du ikke lest den og jobber med barn, eller har barn, les den!

Denne dagen la Bakken fram forskningsfunn om tidlig tilknytning mellom små barn og foreldre. Hun snakket blant annet om det kjente eksperimen

mentet «still face», som viser hvordan spedbarn reagerer med uro når foreldrenes ansikt blir uttrykksløst og utilgjengelig (Tronick et al., 1978). Hun trakk paralleller til nyere studier der foreldrenes ansikt byttes ut med mobilskjermen, og sveipingen. Hva gjør dette med barns emosjonelle utvikling, med tilknytning og empati?

For meg er dette kjent kunnskap. Barn lærer empati og sosialt samspill gjennom det vi kaller mikrosamspill: små smil, blikk, respons og mimikk. Disse øyeblikkene er avgjørende for at barnet skal utvikle seg på en trygg og sunn måte.

Men vet foreldrene dette? Utviklingen skjer i alle møter mellom mennesker. Kommer sveipingen i veien for mikrosamspillet under amming, under de første avgjørende leveårene, kan det få konsekvenser. Forskning viser at redusert samspill i spedbarnsalderen kan øke risikoen for utfordringer i emosjonell utvikling (Schore, 2001).

Det samme gjelder i barnehagen. Når ansatte må dokumentere barnas hverdag i apper, går det utover tiden de har til lek og omsorg, men gjør dem også mindre emosjonelt tilgjengelige. Ansiktet vendes mot skjermen i stedet for mot barnet. Det er ikke bare foreldrenes sveiping som kan forstyrre tilknytning og samspill, men også de voksnes skjermbruk i institusjonen.

Samtidig opplever mange ansatte et økende press om å imøtekomme foreldrenes behov for informasjon, dokumentasjon og kontroll. Dette kan føre til at faglig skjønn og pedagogisk tilstedeværelse viker for en kundeorientert praksis, der foreldrenes forventninger styrer prioriteringene. Når skjermbruk og rapportering prioriteres over samspill og nærvær, risikerer vi å svekke det som faktisk bygger barns trygghet og utvikling: relasjonen til en nær og tilgjengelig voksen.

Barn trenger voksne som er til stede med blikk, varme og respons, ikke bare som observatører, men som aktive deltakere i barnets verden. Det er i det daglige samspillet, i fellesskapet med andre, at barn utvikler språk, empati og sosial forståelse. Når vi lar dokumentasjon overskygge relasjonene, mister vi noe grunnleggende: muligheten til å være den trygge basen barn trenger for å vokse.

Når barnehager i tillegg rapporterer om flere urolige barn og mer krevende og usikre foreldre – noe også skolene erfarer – er det naturlig å spørre om det finnes åpenbare sammenhenger her. Barn som ikke får nok emosjonell tilgjengelighet fra voksne, enten hjemme eller i barnehagen, kan utvikle uro, usikkerhet og utfordringer med regulering og relasjoner.

Derfor bør vi spørre barnehagesektoren: Hva

Visste du at
annonser
hos oss
sees av
274 000
lesere?

Bestill annonser nå

annonsefrist / utgivelsesdato

- 1 14. januar / 6. februar 2026
- 2 18. februar / 13. mars 2026
- 3 18. mars / 24. april 2026
- 4 29. april / 29. mai 2026

utdanningsnytt.no/annonser

Kontakt:
Grethe Ånerud
i HS Media.
utdanning@hsmedia.no

Annonse-
informasjon:

vil dere gjøre for å hjelpe foreldre med å endre forventningene til dagens dokumentasjonspraksis? Hvordan kan vi sammen skape en kultur der samspill og fellesskap får den plassen det fortjener – både i barnehagen og i hjemmet?

Heidi H. Storsve

avdelingsleder ved Bønes skole, Bergen

Ill. Lars Auri tande

Når ansatte dokumenterer barnas hverdag, minker tiden til lek og omsorg. De ansatte blir også mindre emosjonelt tilgjengelige.

REFERANSER:

Bakken, A.-K., & Johannesen, K. N. (2022): Fra uro til ro. Kommuneforlaget.

Nordahl, T. (2023): Foredrag, Etat for skole, Bergen kommune.

Schore, A. N. (2001): Effects of a Secure Attachment Relationship on Right Brain Development, Affect Regulation, and Infant Mental Health. *Infant Mental Health Journal*, 22(1-2), 7-66.

Tronick, E., Als, H., Adamson, L., Wise, S., & Brazelton, T. B. (1978): The Infant's Response to Entrapment between Contradictory Messages in Face-to-face Interaction. *Journal of the American Academy of Child Psychiatry*, 17(1), 1-13.

JANUARKURSET 2026

Religioners samspill med politiske bevegelser og ideologier

Januarkurset 2026 vil sette fokus på spillet mellom religioner og politikk med vekt på aktuelle eksempler fra den politiske dagsorden.

Kurset vil også belyse tematikk som religioners rolle i høyreekstremisme, radikaliserings av unge, polarisering i det norske kirkelandskapet og fundamentalisme.

8.-9. januar på MF vitenskapelig høyskole
Påmeldingsfrist 20. desember 2025

Program og påmelding

MF VITENSKAPELIG
HØYSKOLE

Faglig påfyll?

Kom på kurs eller ta et emne ved siden av jobb!

Bibelen:
tekst og kultur
KRLE1021

Sju lørdager 9.30-16
15 studiepoeng

Marc Chagalls bibelske og religiøse motiver
RL2640

Åtte torsdager 17-21
10 studiepoeng

Se flere deltidsemner på mf.no/deltid

KOMMUNANES ARBEIDSGJEVARORGANISASJON KS

Etter 20 år som arbeidsgjevar treng KS ei grundig utviklingssamtale

KS sine stadige åtak på lærarane fører til slitasje og ei murrande uro.

**Kronikk av
Marit Himle
Pedersen**

kontaktperson for
grunnskule
Utdanningsforbun-
det Vestland

Illustrasjon
Tone Lileng

Som lærar har eg gjennom åra gjennomført mange utviklingssamtalar for å bidra til at eleven meistar oppgåvene dei har fått og finna ut kva som bør jobbast med framover. Som tillitsvald tenker eg det same kan sjå ut til å vera på tide å gjera med arbeidsgjevaren for alle lærarar i Noreg, KS.

Ting kan tyda på at oppgåvene er blitt for store etter 20 år som arbeidsgjevar for lærarane i skulen. Då er det kanskje på tide å vurdere nye grep?

Fellesskuleutvalet er sett ned av regjeringa for å sjå på korleis fellesskulen skal vera i framtida. Det vert slått fast at me skal ha ein offentleg fellesskule framover, så det premissen er lagt. Regjeringa har òg sett ned kommunekommisjonen, som skal gjennomgå oppgåver og kompetanse i kommunane, for å sikra gode tenester. Dette er to viktige prosessar som ikkje kan sjåast på isolert, her må ting henga saman.

Bør ein difor nytta høvet og vurdere om KS kan fortsetja som lærarane sin arbeidsgjevar, eller om det trengst omfattande grep for å sikra fellesskulen i framtida?

KS problematiserer kvar minste ting

Arbeidstidsavtalen til lærarane, SFS2213, har vore kjelde for konflikt mellom Utdanningsforbundet og KS i mange år. Tilliten til KS som arbeidsgjevar har vore liten dei 20 åra KS har hatt det øvste arbeidsgjevaransvaret for lærarane.

Dette kulminerte i ein stor lærarstreik i 2014. Lærarane hadde fått nok.

Kjernen i streiken var prinsippa om styringsrett og organisering av eige arbeid. Mobiliseringa på grunnplanet i Utdanningsforbundet var enorm, og streiken fekk stor støtte i opinionen. KS måtte til slutt gi tapt; lærarane vann slaget om arbeidstida si. Konfliktnivået mellom partane kan likevel ikkje seiast å ha roa seg etter dette.

Avtalen er revidert fleire gonger. Ein skulle tru at KS tok signalet og sikra at arbeidsgjevarsida handterte inngåtte avtalar med respekt etter ein slik runde; i det minste for å skapa ro og bygga tillit. Det er diverre ikkje tilfelle.

Våre tillitsvalde og medlemmer opplever ein arbeids-

gjevar som problematiserer den minste ting i inngåtte avtalar på alle nivå. Det skapar uro på arbeidsplassane, og det tek tid og fokus vekk frå kjerneoppgåva til lærarane og motivasjon for jobben.

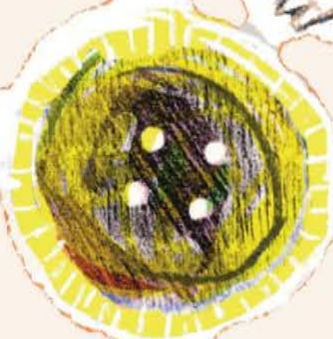
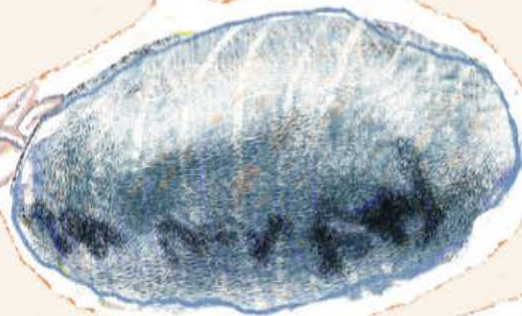
Tariffavtalar har ein stabiliserande effekt, ved at partane mellom forhandlingar held seg til det som er inngått. Det var heile poenget med å inngå tariffavtalar. Før me fekk eit regulert arbeidsliv, der tariffavtalar er kjernen, var konfliktnivået høgt. Sjølv om me ikkje ser dei store opprøra på arbeidsplassane, er det ei murrande uro og ein slitasje på lærarane grunna frustrasjon over KS sine stadige åtak på lærarane. Det er demotiverande, og ei årsak til utfordringane me ser i skulen med å rekruttere og behalde. Lærarane er lei av mistilliten frå eigen arbeidsgjevar i så stor grad at det går ut over trivsel og motivasjon. Det er svært alvorleg for framtidas fellesskule!

Spurte ikkje lærarane

Forskarar ved Oslo Met – Storbyuniversitetet har funne at lærarane ikkje ser behov for store endringar i avtalen. Slik eg kjenner medlemmene våre, veit eg at det er ei sanning med modifikasjonar. Eg tenker dette er utsegn som kjem av at ein har lite tiltru til at forbetringar er realistiske å få til, og at det viktigaste er å ikkje få ein dårlegare avtale, nok ein gong. Det er ein forsvarskamp mot KS lærarane har stått i dei siste 20 åra. Lærarar er nøkterne folk som tilpassar seg alle typar situasjonar. Ideelt sett er det fleire punkt i avtalen som burde forbetrast for å gi elevane eit betre tilbod. Færre undervisningstimar på barnesteget og meir tid til kontaktlærarane er grep alle eg snakkar med trekk fram. Men lærarane opptre ansvarleg, ved å ikkje forventast tiltak som kostar for mykje. Mange meiner me har inntatt denne rolla lenge nok.

Det undrar fleire enn meg at KS, i si undersøking av korleis arbeidstidsavtalen fungerer, ikkje spurte dei avtalen handlar om; lærarane i skulen. Hadde det ikkje vore klokt å vise at ein lytta og tok innspel med seg slik partsamarbeidet har som føresetnad for gode prosessar? Framstår KS på denne måten som ein arbeidsgjevar som

KS

tek ansvar for situasjonen? Det er nok ikkje oppfatninga ute på skulane, det vert heller oppfatta som åtak frå eigen arbeidsgjevar.

Elevar er dei store taparane

Det er ikkje berre når det gjeld arbeidstid lærarane føler seg motarbeidd av eigen arbeidsgjevar. KS står fremst i hylekoret som går til åtak på den siste nasjonale ressursringa som er att i skulen: minstenorm for lærartettleik.

Minstenorm for lærartettleik kom på plass i 2018/19 og sikrar eit minimum av kvalitet i skulen. Etter at klassedelingsstalet vart oppheva, opplevde mange svært store klassar, noko som gjekk ut over elevane. Stortinget innførte difor minstenorm for lærartettleik. Minstenorma har vore viktig for at forskjellane mellom elevgruppene ikkje har vore for store i ulike delar av landet. Utan denne sikringa er det ingen grenser for kor mange elevar ein kan ha i same gruppe, og som lærarane får ansvaret for. I framtidens fellesskule er denne typen ressursringar avgjerande for å sikra kvalifiserte lærarar til alle elevar over heile landet, og dermed eit forsvarleg opplærings-tilbod.

Både lærarar og leiarar synest minstenorma fungerer og peikar på at ho er viktig for å sikra at ressursane kjem elevane til gode i form av fleire kvalifiserte lærarar.

Men òg i denne saka er KS på kollisjonskurs med dei som har skoa på. Handlefridomen for kommunane er viktigare for KS.

Kampanjen KS har ført mot minstenorma har vore massiv, ikkje minst i valkampen. For lærarane, som opplever at ein ikkje har råd til lærebøker, ekskursjonar, materiell til praktisk-estetiske fag, vikarar eller løn etter gjeldande tariff, legg ei slik haldning frå eigen arbeidsgjevar stein til byrda i ein krevjande arbeidsdag. At me ikkje eingong skal vera sikra eit minimum av kvalifiserte kollegaer, er eit tydeleg signal på at KS ikkje tek ansvaret sitt som skuleeigar på alvor! Elevane er dei store taparane, så eit foreldreopprør hadde vore på sin plass!

KS tek ikkje ansvar for mobilbruk

At forsøket på å landa ein avtale mellom Utdanningsforbundet og KS om bruk av privat mobiltelefon i arbeidet

stranda, er endå eit teikn på at KS ikkje tek ansvar.

Lærarar både i barnehagen og skulen må altså det; bruka eigen mobiltelefon for å rapportera og dokumentera det arbeidsgjevar ber om. Dei lagrar administrative appar og system på eigne mobilar, og vert pålagt å ta desse med på jobb som eit arbeidsverktøy. Kva med personvernet når ein blandar privat og profesjonell informasjon? Er det i tråd med GDPR-regelverket?

Kva med beredskapen? Er det ok at kommunane baserer varslingsprosedyrar ved alvorlege hendingar på private telefonar? Nasjonal sikkerheitsmyndigheit har tankar om det. Kvifor bryr ikkje KS seg?

Tid for utviklingssamtale

Desse og fleire andre problemstillingar vil altså ikkje KS ta ansvar for å sikra. Dei nærast motarbeider og frontar derimot ei svekking av viktige element for ein velfungerande fellesskule. Då er det på tide å stoppa opp og vurdera om skulen, og med det elevane våre, er i trygge hender under KS. Stortinget, som har gitt KS oppgåva som skuleeigar, bør kalla inn til ein utviklingssamtale snarast og få avklart om oppgåva er for stor, slik me gjer i skulen når me skal sikra kvalitet i tenestene. Me kan jo ikkje la det skura og gå!

Lærarar både i barnehagen og skulen må bruka eigen mobiltelefon for å rapportera og dokumentera det arbeidsgjevar ber om.

Olav
Schewe

Har en doktorgrad innen læringsstrategier ved Universitetet i Oxford. Han er også forfatter av bøkene Superhjernen og Superstudent, som begge er oversatt til over 20 språk.

Kunnskap er kritisk – også i KI-tidsalderen

Kunnskap i hodet gjør elevene smartere. Jo bedre den sitter, jo større verdi har den.

I en tid der all slags informasjon kun er noen tastetrykk unna, er det lett å tenke at det å fylle hodet med kunnskap er unødvendig. Men nevrovitenskapen peker i motsatt retning: Det å kunne ting utenat er enormt verdifullt for hvordan vi lærer, tenker og skaper.

Et viktig funn fra nevrovitenskap er at hjernens kapasitet for tenkning – arbeidsminnet – er svært begrenset. Når vi tenker, kan arbeidsminnet enten hente informasjon utenfra (skjerm, papir, samtale) eller kunnskap som allerede ligger i langtidshukommelsen. Det siste gir et enormt fortrinn: når informasjon allerede ligger i hjernen, har arbeidsminnet langt større kapasitet for avansert tenkning, kritisk vurdering og problemløsning.

Legg sammen de åtte sifrene i mobilnummeret ditt i hodet. Deretter, forsøk å gjøre det samme med dette (ukjente) nummeret: 92876418. Ikke se på nummeret mens du regner. Det er merkbart tyngre, kanskje så krevende at arbeidsminnet ikke klarer det.

Enten vi skal vurdere en politisk påstand eller løse et komplisert problem, tenker vi bedre når vi har et «mentalt bibliotek» å hente fra. Har vi kun informasjon utenfra å forholde oss til, for eksempel levert av KI, blir tenkningen treg og begrenset. Vi klarer ikke å tenke like godt uten kunnskap i hodet. Et annet viktig funn fra nevrovitenskapelig forskning er at vi har to typer langtidshukommelse. Den deklarative hukommelsen lagrer fakta og begreper (støttet av hippocampus), mens den prosedurale hukommelsen lagrer ferdigheter, intuisjon og automatiserte vaner (støttet av basalgangliene).

Når vi gjenforteller forskjellen på betinget og ubetinget fengselsstraff noen dager etter vi har lært det, henter vi det fra den deklarative hukommelsen vår. Derimot,

når vi sykler eller skriver på tastatur, henter vi fra den prosedurale hukommelsen.

Å få noe inn i den deklarative hukommelsen kan gå raskt, men å hente det frem igjen, krever bruk av arbeidsminnet og kan ta tid. For den prosedurale hukommelsen er det motsatt: Det tar tid å få noe inn i hukommelsen, men når det er på plass, kan det hentes frem lynraskt uten å bruke noe særlig av arbeidsminnet. Det er derfor en erfaren sjåfør kan manøvrere bilen i tett trafikk samtidig som hun fører en samtale. Bilkjøringen ligger i den prosedurale hukommelsen, så arbeidsminnet er tilgjengelig til å fokusere på samtalen.

Repetisjon og mengdetrening er prisen vi betaler for å flytte kunnskap over i den prosedurale hukommelsen. Men så er gevinsten enorm. Dette ser vi tydelig i læring av fremmedspråk: I starten ligger ordforrådet i den deklarative hukommelsen, og vi må tenke oss godt om for å formulere setninger eller forstå tale.

Etter nok øving snakker vi flytende. Språket har flyttet seg til den prosedurale hukommelsen. Da trenger vi ikke lenger bruke arbeidsminnet på å lete etter ord – vi kan bruke det på innholdet, altså hva vi vil si. Å utvikle ekspertise innebærer nettopp dette: å flytte store mengder kunnskap over i den prosedurale hukommelsen. Da utvikler vi intuisjon og kan lett tenke kreativt, kritisk eller avansert, fordi vi kan trekke på store mengder bakgrunnskunnskap uten at arbeidsminnet overbelastes.

Er det noe vi trenger i KI-tidsalderen, er det evnen til å tenke godt – for å bruke KI på en fornuftig måte, for å være kritiske, og for å kunne tenke sammen med KI slik at resultatene blir bedre enn det KI eller vi kan skape alene. Men for å få til det trenger vi kunnskap i hodet.

VIDEREGÅENDE OPPLÆRING

Byråkratenes russefeiring?

Det skal fortsatt være ungdommenes fest. For å få til det trengs støtte fra trygge voksne.

Fra våren 2026 har mange fylkeskommuner vedtatt å arbeide for en mer inkluderende avgangsmarkering. Dermed har de forpliktet både skoler og kommuner til å bidra. Dette vekker en bekymring hos mange: Vil vi nå få en russefeiring utformet av byråkrater, heller enn av elevene selv?

Bekymringen er forståelig, men bygger på en tankefeil om at feiringen til nå har vært elevstyrt. Det er det lenge siden den har vært.

Dagens russefeiring er styrt av kommersielle aktører som kapitaliserer ungdoms frykt for utenforskap. De tjener på forpliktende gruppedannelser, og jo tidligere, jo bedre. Tidlige grupperinger øker salget av russeffekter og behovet for gruppetilhørighet blant medelever. Noe som igjen øker salget.

Markedsaktørene skaper på sitt beste en slit-som prestasjonskultur, og på sitt verste en arena for systematisk mobbing. Det de ikke skaper, er en elevstyrt feiring.

Når ansvarlige voksne trekker seg unna for å la rusen «styre selv», overlates ungdommen i realiteten til markedsaktørenes interesser. Resultatet er en uproporsjonalt omfattende feiring som fremmer ekskludering og psykisk uhelse blant ungdommene våre.

Ungdommen ønsker endring

Unge har i årevis sagt fra om presset og ekskluderingen knyttet til russefeiringen. De har ropt varsku i avis-kronikker, og de har organisert selvstendige tiltak for en mer inkluderende feiring, som åpne russegrupper og fellesarrangementer.

En undersøkelse gjennomført av Ipsos for Blå Kors og rapporten «Å være ung i Innlandet 2024» bekrefter det mange unge forteller:

- En av fire er usikre på om de får være med i en gruppe.
- Fire av ti kjenner på økonomisk press.
- Nesten én av tre gruer seg til feiringen.
- Nesten én av to mener planleggingen av feiringen kan føre til at medelever føler seg utestengt.

Som voksne har vi et ansvar for å lytte til ungdommen og ta grep når vi ser at noe fremmer utenforskap og psykisk uhelse. Vi må bygge trygge rammer rundt feiringen som gir mulighet for systematisk arbeid med inkludering og som gir definisjonsmakten tilbake til elevene.

Den nye russefeiringen

Den nye russefeiringen er ikke minst basert på innspill fra ungdommene selv. Fylkeskommunenes vedtak om mer inkluderende avgangsmarkering bygger på strategien «Ny og inkluderende avgangsmarkering i videregående skole, 2026 - ny feiring».

Et ungdomspanel med elever og ungdom fra hele landet har fått ta stor del i arbeidet og i formuleringen av strategi og handlingsplan. Det er også samlet inn innspill gjennom spørreundersøkelser og møter med ungdomsråd og elevråd regionalt. Samlet gir dette bred og systematisk ungdomsmedvirkning.

Gjennom vårt eget arbeid med å utvikle verktøy til skoler og avgangsstyrer som ønsker å arrangere en inkluderende feiring, ser vi hvordan elever og voksne kan skape en bedre feiring sammen. Vi opplever at fylkestingsvedtakene er etterlenget og blir tatt godt imot.

Likevel oppstår det ofte uenighet: Hvor stor rolle skal de voksne egentlig ha framover?

Skolen og kommunen ønsker ikke rollen som festarrangør. Det vil naturligvis ikke elevene at de skal heller. Men en inkluderende russefeiring krever mye mer enn engasjerte elever. Den krever voksne som kan legge til rette for avgangsstyrenes arbeid, stille lokaler til disposisjon, bidra med økonomi, kunnskap og kontakter. Nettopp dette legger mange fylkeskommuner nå opp til. Det er svært positivt.

Voksne trengs

Nøkkelen til en god avgangsmarkering er at elevene føler eierskap til, og former feiringen selv. Involverer voksne seg for mye, forsvinner dette

Når trygge voksne legger rammer for russefeiringen som rusen selv kan fylle, er ambisjonen at det skal gi mer elevstyring, ikke mindre.

raskt. Samtidig må voksne kunne sette krav om inkludering og legge til rette for planlegging og gjennomføring i trygge rammer.

Dette er en krevende balanse, men den er helt avgjørende for å skape en russefeiring som faktisk tilhører ungdommen.

Så nei, byråkratene skal selvsagt ikke arrangere russefeiringen. Tvert om: Når trygge voksne nå tar tak i russefeiringen og legger rammer som rusen selv kan fylle, er ambisjonen at det skal gi mer elevstyring, ikke mindre. Først og fremst gir det ungdommene muligheten til å ta feiringen tilbake fra de kommersielle aktørene. Dette er en unik mulighet til å redusere press og stress på videregående, og la ungdommen feire 13 års skolegang slik de ønsker og fortjener.

Karin Källsmyr

konstituert generalsekretær
Voksne for Barn

Tuva Bjerke

faglig rådgiver skole, Veien til avgangsstyret
Voksne for Barn

Ill foto: Paal Svendsen

DIKT

Takk til den læraren

Takk til den læraren
som ser dei elevane som slit.
Takk til den læraren
som gjer sitt beste for at
dei svakaste elevane skal
få kjenne seg sett og verdsett.
Takk til den læraren
som tar seg tid
til dei som treng det.
Takk til den læraren
som kvar morgon står i døra,
og helsar god morgon.
Dette er ei hyllest til deg.
Du som bruker all di tid
på at alle skal kunne lykkast
og få eit godt liv.
Takk til deg som viser
forståing overfor dei elevane
som ikkje har det så lett.
Til hen som slit.
Takk til den læraren som
kommer med oppmuntrande ord,
og ord som gir motivasjon.
Du er den største kvardagshelt!

Bjørn Ove Rydningen

Foto: NTB

For mange barn er å leke krig bare lek, mens andre barn frykter slik lek, skriver Natalia A. Gierlach.

KRIGSLEKER

«Dere må skyte!»

Et sted inni meg liker jeg ikke denne typen lek. Ikke bare som spesialpedagog, men som menneske.

Barn løper rundt med duploklosser som pistoler. De ler, roper og skyter på hverandre. Noen faller dramatisk, andre redder liv. For mange er dette bare lek – men for noen barn kan det kjennes annerledes. Klokken er 9.30, og som så mange andre dager i barnehagen, løper guttene rundt. I hendene holder de klosser som har blitt til pistoler. De skyter mot hverandre, roper, hopper, gjemmer seg, ler. Tre andre barn kommer til med pistoler bygget av duplo. «Kan vi også være med?» roper de ivrig.

«Jaaa! Men dere må skyte!» svarer de som allerede er med i leken.

Plutselig lever alle seg inn i en annen verden. Kroppene beveger seg i takt med handlingene, latter og skrik fyller rommet. I neste øyeblikk blir en fireåring «skutt» av en annen. Han faller dramatisk ned på gulvet, kroppen rister som i en voldelig krigsscene. Jeg kjenner et ubehag i hele kroppen.

Hvordan kan et barn på fire år gjenskape en slik scene? Er dette øyeblikket hvor vi burde stoppe leken?

En jente kommer løpende. Hun legger en liten kopp mot «såret», og gutten «overlever». Leken fortsetter, høyere og villere. Ansatte går forbi, smiler – et stille, uttalt

samtykke til at leken får fortsette.

Blikket mitt fanger ei annen jente, gjemt bak sofaen. Hun holder seg for ørene, blikket fullt av frykt. Hun er fra et krigsrammet land og snakker ikke så godt norsk. Når jeg nærmer meg, begynner hun å gråte.

Denne typen lek finnes i nesten alle norske barnehager. Barn leker med våpen, krig, fangenskap, død. Noen ganger foreslår jeg: «Hva om vi later som vi tar bilder av hverandre i stedet?» Eller: «Hva om vi fryser hverandre som Elsa i Frost?» Men da mister leken raskt interesse.

Et sted inni meg liker jeg ikke denne typen lek. Ikke bare som spesialpedagog, men som menneske. Kanskje fordi den minner meg om sider av verden som jeg skulle ønske barna slapp å spille. Samtidig vet jeg at dette er en del av barns utvikling; å utforske makt, frykt og samhold. Blir mennesker som starter kriger, krigerske fordi de som barn skjøt med pinner i skogen? Jeg vet ikke. Et sted inne i meg håper jeg at norske barnehager kan være fristeder uten krig, våpen og død. For ... er lek egentlig bare lek? Hva tenker du?

Natalia Anna Gierlach
spesialpedagog

Margareth Eikstad (1978 – 2025)

Til minne om en fargerik venn og kollega vi aldri vil glemme. Det var med sorg og tungt hjerte vi i siste dag i juli mottok budskapet om at vår gode venn og tidligere kollega Margareth Eikstad hadde gått bort, så altfor tidlig, bare 46 år gammel.

Vi hadde gleden av å bli kjent med og samarbeide med deg i årene sammen i Utdanningsforbundet. Først i Telemark, og etter sammenslåingen Vestfold og Telemark. Du var engasjert, ivrig, omsorgsfull og sosial. Vi husker deg som en som alltid hadde tid til en prat og faglig refleksjon, og som delte erfaringer og opp- og nedturer med oss. Man kunne alltid se deg i et rom fullt av mennesker, du var den mest fargerike og den blideste! Vi vil for alltid ha gode minner fra årene med deg, Margareth!

Vi husker for alltid den dagen i mars 2022, da du fikk den ufattelige beskjeden, om at den vonde ryggen din var noe helt annet. Vi kommer aldri til å glemme din måte å ta kampen på, med full åpenhet og tro, ufattelig pågangsmot og positivitet – helt til det siste, samme hvor mye motstand som kom din vei! Heiaropene og bønnene fra dem rundt deg ga deg styrke, og vi ble din heiagjeng hele veien. Vi

vil for alltid heie på deg!

Du hadde et stort hjerte for barnehagefeltet og la alltid ned en ekstra innsats for medlemmene våre i de private barnehagene. Siden du selv hadde bakgrunn fra en privat barnehage, møtte du en egen respekt og anerkjennelse i møter med disse. Medlemmene våre i de private barnehagene skulle aldri være i tvil om at Utdanningsforbundet var opptatt av dem.

På kurs og seminarer ble det noen kalde bad på ettermiddagene når vi var sammen. Du var den ivrigste og hoppet uti uansett årstid. Det var like forfriskende som det du var, Margareth. Og blant minner som vi knytter særlig til deg, nå i ettertid.

Våre varmeste tanker går nå til Johan, Annie og Tias. Margareth var så uendelig stolt av dere og snakket om dere med stor varme og

kjærlighet. Vi håper dere finner styrke i den kjærligheten og i minnene.

Hvil i fred, kjære kollega og venn. Du vil for alltid ha en spesiell plass hos oss.

Ida Kaspara Oterholt og Monica Undseth

Oddvin Trygve Moland (1950–2025)

Vår gode kollega og venn, lektor Oddvin Moland, døde mandag 6. oktober 2025, 75 år gammel. En hederskar i lærerstanden har lagt bort sin svamp og sitt kritt.

Oddvin var utdannet cand.philol. med historie hovedfag ved Universitetet i Oslo. Han ble ansatt som lektor ved Berg videregående skole i Oslo i 1980. Fra 1988 arbeidet Oddvin i tillegg på Bjørknes Privatskole, senere også på Blindern videregående skole.

Moland var en glimrende lærer, og elevene husker ham med dyp respekt og glede. Han hadde autoritet uten å være autoritær. Han var svært kunnskapsrik og bød på et oppkomme av ordspill og ordtak, humor og muntre replikker. Engelsktimene ble krydret med engelske idiom, mange med et klart budskap til elevene. «You can lead a horse to water, but you can't make it drink». Læreren kan legge til rette for læring, men eleven må selv gjøre læringen!

Moland underviste også i historie. Da han gikk av med pensjon, var han den læreren i Europa som hadde undervist lengst på det anerkjente studieprogrammet International

Baccalaureate (IB). Kollegaene glemmer ikke hans gode hukommelse, hans gode historier og muntre kommentarer. Han brukte aldri manuskript eller notater. I hjemkommunen Kvinesdal holdt han foredrag i to timer om 1. verdenskrig og mellomkrigstiden, uten manus. Forsamlingen var svært imponert.

Oddvin vokste opp i en søskenflokk på sju. Han var en av Norges beste tresteghoppere og deltok på landslaget i friidrett. Oddvin fikk flere medaljer i NM. Hans personlige rekord i tresteg på 15,50 meter ble satt i Kvinesdal i 1975. Med det resultatet hadde han vunnet NM i år!

Kona Wenche beskriver Oddvin som en kjærlig ektemann, en god samtalepartner og samtiddig god til å lytte. Vi som var Oddvins kollegaer, vil alltid huske ham! Våre varmeste tanker går til Wenche og døtrene Marianne og Ellen med

familier.

På vegne av kollegaer

Arvid Ekeland og Svein Haagensen

Har du fått for lav lønn?

Vi møter medlemmer som etter flere år finner ut av at de har vært lønnet for lavt. Skulle det skje med deg, er det viktig at du tar kontakt med arbeidsgiver så fort som mulig for å få riktig lønn. I mange tilfeller kan du ha et krav på etterbetaling.

For de aller fleste lærere i skole og barnehage fremgår lønnen av sentrale tariffavtaler. Her kan du finne regler om lønn for ulike stillinger og ulike bestemmelser om ansiennitet som påvirker lønnen. I tillegg finnes det en rekke lokale avtaler og ordninger som kan gi deg krav på ulike lønnstillegg, for eksempel tilleggslønn for utdanning, kompetanse, ulike funksjoner og oppgaver.

Vi anbefaler deg å undersøke hva som gjelder for deg og at du alltid sjekker lønsslippene dine. Ofte vil lokale ordninger og informasjon om disse være regulert i kommunens lønnspolitiske plan eller i personalhåndboka. Spør dine tillitsvalgte hvis du er usikker på hva slags regler og ordninger som gjelder for deg. Videre er det viktig å undersøke om arbeidsgiver har korrekte og oppdaterte opplysninger fra deg om det som kan ha betydning for lønna. Dette er typisk dokumentasjon på utdanning eller dokumentasjon på din arbeidserfaring.

Send et krav om riktig lønn og etterbetaling

Har du funnet ut at du har fått for lav lønn over tid, er det viktig at du sier ifra så snart som mulig til arbeidsgiver. Har arbeidsgiver lønnet deg for lavt, må de rydde opp både fremover i tid, og i mange tilfeller vil du også ha krav på etterbetaling for de årene du har vært lønnet for lavt. Vi anbefaler at du sender et brev til arbeidsgiver hvor du forteller hvorfor du mener at du har blitt lønnet for lavt. Videre kan du be om at du får riktig lønn fremover og at de også tilbakebetaler det du har gått glipp av tilbake i tid. Du kan også kreve forsinkelsesrenter, se kalkulator for beregning av dette på www.regjeringen.no.

Reglene om foreldelse

Har du ved en feil fra arbeidsgivers side fått for lite lønn, kan du

kreve etterbetaling tilbake i tid. Da kan arbeidsgiver påberope seg foreldelse. I Norge er det slik at krav på penger faller bort innen et visst tidsrom etter reglene om foreldelse i foreldelsesloven.

Hovedregelen i foreldelsesloven er at krav foreldes etter tre år fra den dagen du hadde rett på lønnen. Typisk vil dette være den avtalte lønningsdagen, som du vil finne i din arbeidsavtale. I de aller fleste tilfeller hvor du har fått for lavt utbetalt lønn vil du altså ha krav på etterbetaling av lønn tre år tilbake i tid.

I noen unntakstilfeller kan det gjelde tilleggsfrister hvis det foreligger spesielle forhold, for eksempel hvis arbeidsgiver har unnlatt å opplyse om lønnsordningen og det er svært vanskelig å finne ut av hva riktig lønn er.

Et brev avbryter ikke foreldelsen

Mange tror at det å sende et brev med krav om betaling avbryter foreldelsen. Det stemmer ikke. Et brev med krav om utbetaling avbryter ikke foreldelsen etter foreldelsesloven. Det som etter foreldelsesloven avbryter foreldelse er for eksempel:

- dersom arbeidsgiver erkjenner kravet – gir et løfte om å betale, eller
- ved innlevering av en forliksklage/stevning

Du og arbeidsgiver kan også avtale en lengre frist før et krav foreldes. Dette kan særlig være aktuelt hvis dere er uenige om du har et lønnskrav eller ikke.

Når det er sagt, mange arbeidsgivere vil nok i praksis akseptere et brev som en avbrytelse av foreldelsen og du vil ikke måtte ta rettslige skritt. Men det er viktig at dersom arbeidsgiver nekter å etterbetale deg at du tar kravet ditt videre.

Er du usikker på om du har fått for lav lønn eller lurer på om du mangler et lønnstillegg – ta kontakt med dine tillitsvalgte.

Jorun Bjerke
advokat
i Utdannings-
forbundet

Har du funnet ut at du har fått for lav lønn over tid, er det viktig at du sier ifra så snart som mulig til arbeidsgiver.

INTERNASJONALT ARBEID

Lærer, fagforeningsleder og feminist

Ann Mari Milo Lorentzen

1. nestleder i
Utdannings-
forbundet

I sist uke hadde jeg det ærefulle, men også litt vemodige oppdraget å takke Haldis Holst for hennes store innsats for Education International. Ei samler organisasjoner av lærere fra hele verden og har hele 375 medlemsorganisasjoner. Etter 13 år som visegeneralsekretær i denne organisasjonen, blir Haldis verdens sprekeste pensjonist.

Haldis har vært en rollemodell for meg, både på grunn av sitt engasjement for likestilling og kvinnepolitikk, og for måten hun har løst lederoppgavene sine på. Hun ble leder av Norsk Lærerlag i Akershus allerede i 1997 og nestleder for organisasjonen på landsbasis i 2001. Hun spilte en sentral rolle i fusjonen mellom Norsk Lærerlag og Lærerforbundet. Etter etableringen av Utdanningsforbundet ble hun medlem av sentralstyret, og etter hvert 1. nestleder fra 2010–2012. Etter dette har hun viet sitt engasjement til Ei, og hun var den første norske representanten inn i Ei-styret.

Første gang jeg opplevde Haldis, var i 2012, på et kurs for hovedtillitsvalgte. Jeg hadde nettopp fått vervet i Tromsø kommune, og jeg følte meg alt annet enn erfaren. Haldis var nestleder i Utdanningsforbundet og visegeneralsekretær i Ei, og jeg husker hvordan hun imponerte meg med sin kunnskap og sin evne til å formidle. Så tydelig og ryddig!

I 2016 deltok jeg på et seminar som handlet om hvordan Els medlemsorganisasjoner kan rekruttere unge tillitsvalgte. Skal organisasjonen utvikle seg i takt med medlemmenes arbeidshverdag, må også unge medlemmer slippe til. Haldis var en av innleiderne, og hun minnet oss om hvor viktig det er at den som har fått et lederverv, ganske fort begynner å støtte de som skal komme etter. Det er et råd jeg vil forsøke å etterleve, og som jeg gjerne deler med andre.

Haldis presenteres på Els hjemmesider som lærer, fagforeningsleder og feminist. Hun har et bankende hjerte for internasjonal kvinnepolitikk. Hennes store kunnskap om likestillingspolitikk har vært viktig for meg i mitt internasjonale fagforeningsengasjement. Verden trenger at lærere fra alle land, også fra rike og likestilte land som Norge, engasjerer seg ut over egne grenser. Haldis har forstått dette, og hun har kjempet for kvinners rettigheter på alle nivåer, fra lokal fagforening til FNs kvinnekommisjon.

Det er med stolthet og ydmykhet jeg takker Haldis for den eksepsjonelle innsatsen. Lærer, fagforeningsleder og feminist – og en viktig rollemodell for meg og mange flere.

Det er med stolthet og ydmykhet jeg takker Haldis for den eksepsjonelle innsatsen.

Foto: Steinrøysa barnehage

FAKTA OM ORDNINGEN

- Åpningstid redusert fra 10 timer til 9 timer og 15 minutter
- Sommerstengt økt fra 2 til 3 uker
- Ingen søkning bort fra kommunale barnehager
- Flere private har innført samme løsning

– De ansatte opplever at de gjør en bedre jobb og føler mindre tidspress, sier hovedtillitsvalgt Mathea Mcghie Opheim etter at de kortet ned på åpningstiden i Nittedal.

Kortere åpningstid gir store gevinster i Nittedal

En ny undersøkelse blant ansatte i Nittedal viser at kortere åpningstid i barnehagene gir store fordeler – både for barn og ansatte.

I januar reduserte kommunen åpningstidene i de kommunale barnehagene med 45 minutter. Tidligere i høst spurte Utdanningsforbundet og Fagforbundet medlemmene om effekten. Resultatet er tydelig: 96 prosent opplever endringen som positiv.

Mindre stress – bedre kvalitet

Ansatte forteller om mindre stress, mer motivasjon og færre konflikter i barnegruppa. Det gir bedre lek, flere turer og mer pedagogiske aktiviteter.

– Vi har fått rammene vi trenger for å gjøre en god jobb, sier Vår Dahl, styrer i Bjertnes barnehage.

Hun beskriver hvordan ansatte tidligere gikk hjem med dårlig samvittighet og følte seg utilstrekkelige.

Hovedtillitsvalgt Mathea Mcghie Opheim bekrefter:

– De ansatte opplever at de gjør en bedre jobb og føler mindre tidspress. Kortere åpningstid betyr også færre perioder med én voksen alene med barna.

Kan bli permanent

Fagforbundet, Utdanningsforbundet og barnehagesjefen har samarbeidet tett om ordningen. Kommunepolitikkerne avgjør i desember om den skal videreføres.

– Start med medbestemmelse og vis at dette gir bedre kvalitet og mer bærekraftige arbeidsforhold, råder Mcghie Opheim til andre som vurderer å gjøre tilsvarende.

Positiv effekt på sykefravær

Bjertnes barnehage har gått fra 17,2 prosent sykefravær i mai til 1,3 prosent i august. De opplever at ordningen har gitt ro og stabilitet.

– Gløden er tilbake hos de ansatte, sier Dahl.

Flere private barnehager har innført samme ordning. Tonje S. Holme i Læringsverkstedet Steinrøysa er tydelig:

– Vi ønsker oss ikke tilbake. Kortere åpningstid gir mindre sårbarhet, bedre bemanning og mer energi hos ansatte.

Tonje Holme

Mathea Opheim

Ny rapport: Lærere er motiverte, me

Lærere brenner for elevenes læring. Men økende krav, strammere økonomi og mer komplekse elevgrupper gjør hverdagen stadig mer krevende, viser Utdanningsforbundets rapport om fellesskolen.

I november leverte Utdanningsforbundet en ny rapport til fellesskoleutvalget. Rapporten bygger på innspill fra 106 lærere over hele landet og gir et ærlig bilde av skolehverdagen, påpeker Utdanningsforbundet-leder Geir Røsvoll.

– Lærerne opplever at de har en viktig jobb og drives av ønsket om å gjøre en forskjell. Det er sterkt å lese beskrivelser av den gode kontakten med elevene og omsorgen for deres framtid, sier han.

Men mange er også bekymret:

– Uten bedre rammer frykter flere at fellesskolen vil vakle og at lærere vil forlate yrket, sier Røsvoll.

– For få lærere og for lite tid

Roar Jørgensen, lektor ved Frederik II videregående skole, er en av lærerne som har deltatt. Han peker på privatskoler som reklamerer med høyt karaktersnitt som en trussel.

– Dette svekker fellesskolen. Vi ser en trend mot flere privatskoler og fritt skolevalg, noe som endrer skolen som inkluderende arena, sier han.

Han mener også at spredning i karakterer og flere elever med svake forutsetninger er en stor utfordring:

– Når snittet går ned, får vi færre flinke elever og flere svake. Da må læreren nå over enda mer i klasserommet.

Trenger et klart mandat

Heidi Ekman, adjunkt ved Krokeldalen skole, understreker behovet for å lytte til lærerne. Hun peker på egne erfaringer fra ressursteamet på skolen:

– Vi har mange saker som bunner i for liten læ-

rettetthet og for lite tid. Økende krav til møter og dokumentasjon går på bekostning av undervisningen, sier hun.

Anne Riege, lærer ved Frederik II, etterlyser et klart mandat både for dannelse og utdanning:

– Vi får flere oppgaver og mindre tid. Skolen må bidra til å skape trygge ungdommer som kan bli selvstendige voksne, sier Riege, som mener idrettsfag, som hun selv underviser i, spiller en viktig rolle for å bygge fellesskap og livsmestring.

106 lærere fra hele landet har sagt sin mening om fellesskolen. I slutten av november overleverte Utdanningsforbundet rapporten – som gir et nært bilde av skolehverdagen og tydelige råd for framtidens skole. (Illustrasjonsbilde fra Oksenøya.)

Bruk medlemsfor

Som medlem har du tilgang til en rekke forsikringer til medlemspris. Nå som året går mot slutten, er det en fin tid for å gå igjennom forsikringene dine. Kanskje har du forsikringer i banken? Da kan det være noe å spare ved å flytte dem til oss. På våre nettsider finner du oversikt over alle dine medlemsfordeler.

Les mer på udf.no.

en møter økende press

Foto: Oda Hveem

DETTE SIER LÆRERNE

Utfordringer: Stram økonomi, mer dokumentasjon, økte krav til tilrettelegging og flere elever med store behov. Lærerne frykter også at underbemanning og ukritisk digitalisering kan svekke profesjonen.

Hva elever trenger: Robusthet, grunnferdigheter, kritisk tenkning og evne til å lære nytt gjennom livet. Verdier som respekt, samarbeid og demokratisk forståelse er avgjørende. Skolen må tilby et trygt, variert læringsmiljø.

Skolens rolle: Utdanne og danne – tilpasse opplæringen til elevmangfoldet og samarbeide med hjemmet.

Lærernes budskap: For å lykkes trengs nok bemanning, tid til kjerneoppgaver, godt kvalifiserte kolleger, god lærerutdanning og pedagogisk ledelse.

Utdanningsforbundet overleverte rapporten til Fellesskoleutvalget 28. november. Utvalget har fått i oppdrag å utrede og skape diskusjon om fellesskolens rolle og skal levere sin innstilling i august 2026.

Du kan lese hele rapporten «Framtidens fellesskole – hva er viktig for lærerne?» på Utdanningsforbundets nettsider.

rdelene dine!

Foto: Anna-Julia Granberg

Som medlem har du mange fordeler.

Kurs og konferanse

Tekstbasert programmering i matematikk

22. januar inviterer vi til digitalt kurs for lærere på ungdomstrinnet. Med utgangspunkt i kompetansemålene i matematikk og eksamen på 10. trinn vil vi presentere ulike måter å lære elevene matematikk gjennom bruk av programmering. Kursholder er Morten Munthe og Hanne Øygarden. Kursavgift.

Digitale muligheter i barnehagen

28. januar ønsker vi velkommen til digitalt kurs der du får du innblikk i både hvorfor og hvordan digitale verktøy kan styrke barns utforskning, kreativitet og lek. Du vil få innsikt, inspirasjon og konkrete eksempler på hvordan digital praksis kan utvikles på en pedagogisk måte i barnehagen. Kursholdere er Geir Valøen og Ståle Skagen. Kursavgift.

Utforskning og eksperimentering i engelsk

29. januar inviterer vi til kurs for lærere på småskoletrinnet. Kurset presenterer praktiske eksempler som vil aktivisere og engasjere elevene, og som kan brukes i klasserommet allerede i morgen. Kurset foregår i Lærernes hus, men du kan også delta digitalt. Kursholder er Patricia Pritchard. Kursavgift.

Foto: Oda Hveem

Dine unike medlemsfordeler

Som medlem i Utdanningsforbundet har du tilgang til unike medlemsfordeler. Flere av dem gjelder også for din familie. Ved å bruke fordelene kan du og dine få en tryggere hverdag og en bedre familieøkonomi. Våre forsikringer til medlemspris er tilpasset ulike livsfaser.

Reiseforsikring

Livsforsikring

Studentforsikring

Innboforsikring

Barneforsikring

Husforsikring

Grunnforsikring

70+ forsikring

Bilforsikring

Uføreforsikring

Kritisk sykdomsforsikring

Rabatt hos Tryg

I tillegg til Utdanningsforbundets spesialtilpassede forsikringer, får du rabatt på private forsikringer hos Tryg. Ordningen gir deg 35 prosent rabatt på alt fra hytte- til dyreforsikring.

Andre fordeler i Tryg

Hvis du har privat forsikring i Tryg, får du også tilgang til psykologhjelp ved personlig krise, råd fra fagpersoner om bolig, og hjelp ved ID-tyveri eller misbruk i sosiale medier.

Andre medlemsfordeler

- Boliglån hos Nordea
- BikeMember sykkelregister
- Overnatting på Hurdalsjøen Hotell

Tilbud gjennom Unio

Som medlem i Utdanningsforbundet får du også medlemstilbudene hos Unio.

UFØREFORSIKRING

Kunne du klart deg på to tredjedeler av inntekten?

Ville det holdt til nedbetaling av lån, faste utgifter og å opprettholde samme levestandard som i dag? Ingen vet hva fremtiden bringer, men med uføreforsikring står du og familien tryggere økonomisk, hvis du blir arbeidsufør.

Realityorientering

Skoleåret 2027/28 er under full planlegging. Norske skoler skal reality-orienteres i henhold til de nye forskriftene om inkluderende fellesskap, åpenhet og 100 prosent selvfinansiering.

Mediesuksesser som Hotellet, Spillet, Boksen, Norges Tøffeste, Norges Dummeste og Forræder har lagt kreative føringer for Medie- og Kunnskapsdepartementet. Reality på grunnplan skal nå skape basal omdømmeoppbygging for Den Nye Skolen. Læreplan Z er her – med undertittel «Reality 24/7».

Særlig innen IT og KI skaper dette forventninger. Staten og NRK har inngått en intensjonsavtale, noe som kom tydelig fram under den direktesendte takeoff «Kor AI-tig» på Telenor Arena nylig, der academia møtte influensere. Sangen og dansen «KI-mE!» med elementer fra kjente nordmenn, alt fra Ole Bull og Kirsten Flagstad til Astrid S og DDE ble framført med stor suksess.

«Reality 24/7» er spenningen ved å følge undervisningen i alle norske skoler gjennom skoleåret. Enkel overvåkningsteknologi gjør dette mulig. I korte trekk vil skoler enten bevare status, rykke opp eller rykke ned avhengig av resultatoppnåelsen. Elever, klasser, skoler, kommuner og fylker

følges viralt og tett. Dette i tillegg til monitorering av utvalgte familier på hjemmebane.

Lekefrie barn har i japanske undersøkelser vist tidligere måloppnåelse. Søvn-scanning er også av de interessante momentene, siden nyere nevrologisk forskning påpeker stor sammenheng mellom søvn, drøm og læringsevne. Google Dreamcaster er på prototyp-nivå, og eksperimenter med Inductive Sleep Mathemizer/Linguizer har gitt tydelig økt matematikk- og språkforståelse i Minnesota. Henholdsvis 53 og 42 prosent bedring. Slik forskning ligger på bunnen i Læreplan Z.

Tilbake til Reality 24/7. KI-genererte prognoseverktøy vil fortløpende visualisere utviklingen på alle plan. Den bevegelige pilen på skjermen tilsvarende den under de populære sendingene fra sjakk-VM vil øke spenningsmomentet og synliggjøre prosessen. Den gjennomgående skolematching vil sendes 24/7 hele første pilotåret via NRK RealTV, der Torstein Bae og Ole Rølsrud vil følge tett på med kommentarer og intervju.

Det statlig oppnevnte realityutvalg (RU) hevder i en pressemelding at nå vil vi endelig møte skolens økonomiske og læringsmessige utfordringer på en underholdende og innbringende måte. Med hovedsponsorer Coca Cola og Microsoft på lag spår vi en reality-suksess allerede år fra år 1.

Petit av
Ole Foss

Skribent og tidligere
grunnskolelærer

STOREFRI av MARIUS HENRIKSEN

Foto: Adobe Stock

Hva kalles en person fra fyrstedømmet Monaco?

QUIZ

15 kjappe om løst og fast

1. Hva slags hunderase er «Båtsmann», som vi møter i TV-serien «Vi på Saltkråkan»?
2. Hvem skrev diktet «Terje Vigen» i 1861?
3. «Frutti di Mare» er en italiensk matrett, men hva betyr det?
4. Neil Armstrong var den første til å gå på månen. Hvilket år skjedde dette? (Bonus om du kan datoen).
5. Hva er det latinske ordet for krypdyr?
6. Hva heter en blanding av to eller flere metaller?
7. Er sjøstjernen et rovdyr?
8. For hvilket verk var det Knut Hamsun fikk Nobelprisen i litteratur?
9. Hva var prinsesse Dianas etternavn før hun giftet seg med nåværende kong Charles III?
10. I vikingtiden, hva var en volve?
11. Mellom hvilke byer går sykkelrettet Styrkeprøven (tidligere Den store styrkeprøven)?
12. Hvordan skriver man det internasjonale nødsignalet SOS med morsekode?
13. Hvor gis avisen Arbeidets Rett ut?
14. Hva kalles en person fra fyrstedømmet Monaco?
15. Hvem spilte rollen som Joker i Batman-filmen fra 1989?

Quizmester: Paal Svendsen.. Svarene finner du på side 59.

FOR **50** ÅR SIDEN

Lærebøkene i gymnaset

Elevane opnar bøkene. Dei er nok forvitne, lett oppgjedde av flott utstyr og gryande forventning. Så blar dei og les - og punkterer som oppblåsne ballonger som ein stikk knappenåler i. Ja, lufta går ut av dei. Dei druknar i eit hav av lese- og biletstoff og ser ikkje land til nokon kant. Så bergar dei seg til slutt opp på ei øy av likesæle og trøystar seg med at dei alltid får ein 3-ar, i verste fall ein 2-ar. (Frå eit innlegg av Arnold Liland)

Den Høgre Skolen nr. 24/1975

FOR **25** ÅR SIDEN

Leirskolene overlever

Ap-regjeringen foreslo i 2001-budsjettet å fjerne øremerking av statlige tilskudd til leirskoler. Høstens budsjettforlik mellom sentrumspartiene fører til at det ikke skjer. Dermed er faren for en storstilt nedlegging av leirskoler over for denne gang.

Norsk Skoleblad nr. 33-34/2000

GYLNE ØYEBLIKK

Elev i motvind

Stian visste at eleven strevde, men ikke at hun holdt på å gi opp.

Tekst: Ylva Törnngren | yt@utdanningsnytt.no

Eleven gikk i en klasse på 30 elever. Stian hadde undervist denne klassen i mediefag og historie, alle tre trinnene.

– Denne eleven strevde på grunn av ADHD og dysleksi. Hun slet særlig med skriftlige vurderinger, forklarer Stian Green.

Eleven hadde strevd seg framover i videregående, gjennom to og et halvt år. Det var likevel ikke lite hun hadde greid.

– Hun holdt blant annet foredrag for lærerne om ADHD og stressmestring, forklarer Stian.

Opgaven hans i praktisk-pedagogisk utdanning handlet om de flinke pikene, og denne eleven var en slik, med veldig høye forventninger til seg selv: – Det perfekte var det godes fiende for henne. Hun slet med å bli bra nok for seg selv.

– En gang brast hun i gråt og gikk fra klasserommet. Jeg sendte hennes beste venninne etter for å snakke med henne. Etter ca. 20 minutter kom de kom tilbake, klare til å jobbe videre, sier han.

En egen vei

Fellesfagene var vanskelige for henne.

– For å konsentrere seg under teoretisk undervisning noterte hun alltid for hånd og tegnet og dro det mye. Da greide hun å holde hyperfokus!

Egentlig hadde hun, helt fra 1. trinn i videregående, helst ikke villet fremføre foran klassen i det hele tatt, forteller Stian.

– *Hvordan går man fram med slike elever?*

– Det gjelder å se bak det faglige. Se hver enkelt elev for hvem de er, men også se hva som gjør at eleven ikke fungerer.

– *Og denne eleven?*

– Hun fikk litt andre typer oppgaver enn de andre. Muntlige vurderinger i stedet for skriftlige, og tillatelse til litt for seine leveringer.

Siste festen

Siste skoledag opprørt og ble avsluttet om kvelden med seremoni og fest. Eleven hadde mottatt vitnemål og bestått.

– Da kom hun helt overraskende bort til meg, ga meg en god klem og sa: «Hadde det ikke vært for deg, og din kollega, hadde jeg sluttet til jul!»

– Wow! utbryter Stian. – En kjempefin erklæring! fortsetter han og forklarer: – Læreren i fordypningsfaget hennes hadde støttet henne på samme måte som meg.

Deretter avslutter han:

– Nå tar hun en universitetsutdanning innen samfunnsfag.

Hun slet særlig med skriftlige vurderinger.

Stian Green (49)
lærer ved Mediefag
og kommunikasjon
Lillestrøm videregående skole
i Akershus

Har du opplevd et gyllent øyeblikk? Kontakt: redaksjonen@utdanningsnytt.no

En podkast fra
UTDANNINGSNYTT

Sjekk ut vår
nye podkastside,
og hør på podkastene
– helt gratis!

UKAST TEMA

Tar opp spørsmål og temaer fra klasserom og barnehage. Her får du tips og kan lære noe nytt.

UKAST DOKUMENTAR

Fortellinger fra virkeligheten i skole og barnehage, om mennesker og hendelser som har satt spor.

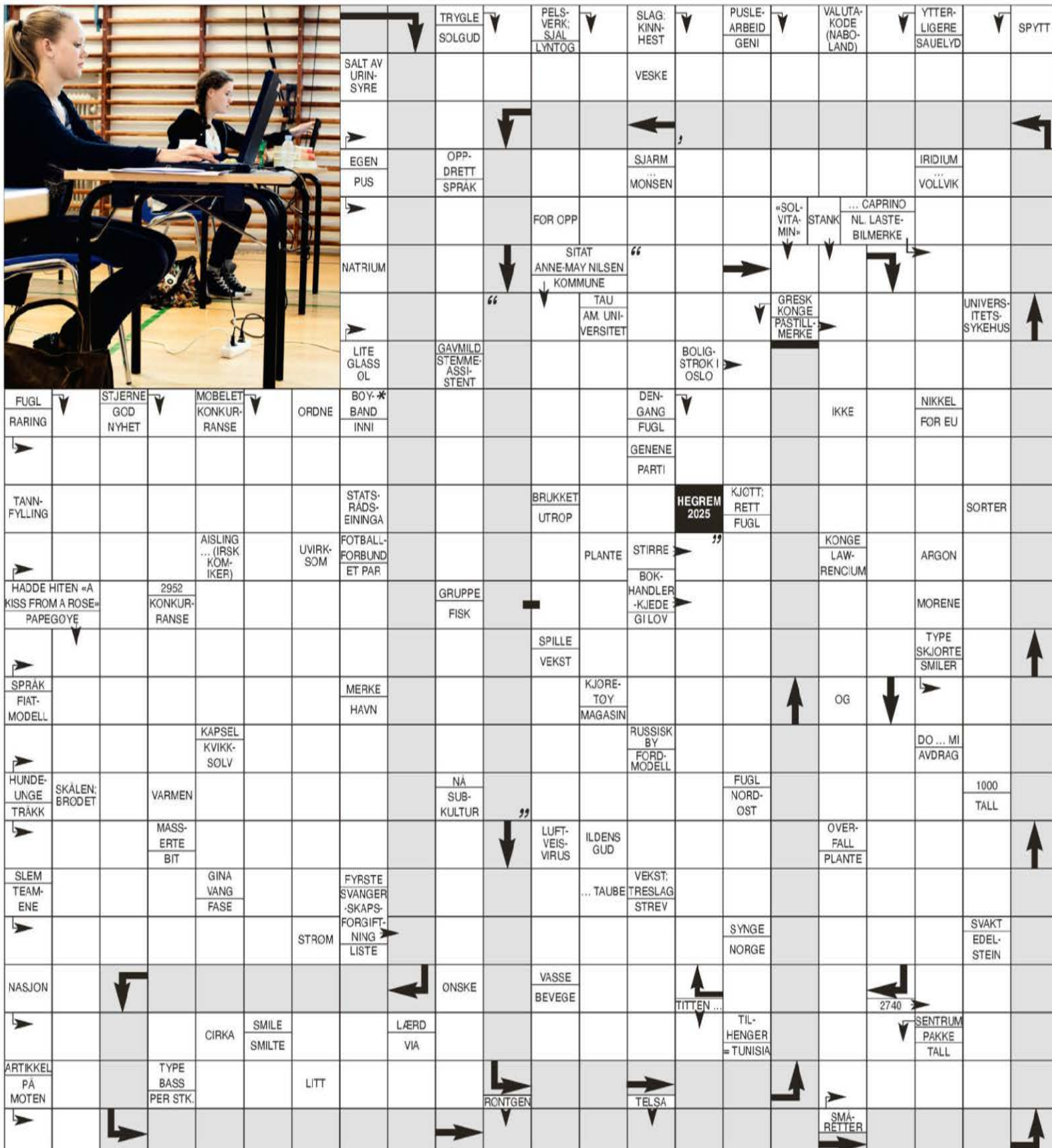
UKAST LÆRERLIV

Lærere deler sine beste og verste erfaringer fra klasserom og barnehage. Her får du en smak av lærerlivet!

KRYSSORD

Løsningssetningen med navn og adresse sendes til: kryssord@utdanningsnytt.no innen 26. januar.
To vinnere får boksjekk og heder og ære i neste nummer.

LØSNINGER

Kryssord nr 9

VINNERNE: Anne Therese Seppola, Havøysund, og Arve Kjøstvedt, Åfjord. Premien er hver sin boksjeck på kr. 500. Vi gratulerer!

Quiz

1. Sanktbernhardshund
2. Henrik Ibsen
3. Havets frukter
4. 21. juli 1969
5. Reptil
6. Legering
7. Ja
8. Markens Grøde
9. Spencer
10. En kvinne som var antatt å ha spesielle evner innen magi og spådom.
11. Trondheim og Oslo
12. 3 prikker, 3 streker, 3 prikker
13. Røros
14. Monegasker
15. Jack Nicholson

Kvar fredag publiserer me ein nettquiz på utdanningsnytt.no. Her finn du nye og tidlegare quizar: utdanningsnytt.no/tag/quiz

BLADENE VÅRE

Utdanningsforbundet gir ut medlemsblad og fire tidskrifter. Alle publikasjonene er redaksjonelt uavhengige og redigeres etter Redaktørplakaten og Vær Varsom-plakatens regler for god presseetikk.

Som medlem i Utdanningsforbundet kan du få medlemsbladet Utdanning på papir eller digitalt. Neste utgave kommer 6. februar.

I tillegg kan du velge ett av disse tidsskriftene kostnadsfritt:

Første steg
Tidsskrift for barnehagelærere.
Fire utgaver pr år.

Bedre Skole
fra førsteklasse til lærerutdanning.
Tre utgaver pr år.

Yrke
Fokus på yrkesopplæring.
Fire utgaver pr år.

Spesialpedagogikk
Fag- og forsknings-tidsskrift.
Fire utgaver pr år.

MIN SIDE

Administrer abonnementene dine på www.udf.no/min-side eller kontakt medlemservice om du har spørsmål medlem@udf.no, tlf.: 24 14 20 00

Ikke medlem, men ønsker abonnement?
Send e-post til: abonnement@utdanningsnytt.no

UTDANNINGSFORBUNDET

Besøksadresse: Hausmanns gate 17, Oslo
Postadresse: Postboks 9191 Grønland, 0134 Oslo. Telefon: 24 14 20 00

MISJON
UTEN
GRENSER

Ana
ønsker
seg **mat**
til jul

Nå trenger hun din hjelp

I et fuktig og mørkt hus bor lille Ana på fire år. For henne er julen en påminnelse om ensomhet og om alt de mangler.

– Det er vondt å ikke kunne gi barna maten de trenger, forteller moren fortvilet.

Hun er redd for at sult skal bli en del av juletradisjonen. Om ingen hjelper, blir det nok en jul på tom mage.

Krigen raser i Ukraina, og det er krise i nabolandene. Prisene stiger stadig, og de fattigste lider. Sult hører ikke hjemme i julen!

Vil du hjelpe et barn som Ana?

Gi juleglede nå!

**GI MAT-
ESKER NÅ**

300,-

PER ESKE MED CA 10 KG
MAT OG SMÅ GAVER

VIPPS:

827 995

KONTO:

2601 39 29679

